

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky a logopedie

**Přístup pedagogů k primární prevenci sexuálního zneužívání na 2. stupni
základní školy**

Bakalářská práce

Autor: Petra Kejkličková
Studijní program: B7506 – Speciální pedagogika
Studijní obor: Výchovná práce ve speciálních zařízeních
Vedoucí práce: Mgr. Martin Kaliba

Zadání bakalářské práce

Autor: Petra Kejkličková

Studium: P14P0595

Studijní program: B7506 Speciální pedagogika

Studijní obor: Výchovná práce ve speciálních zařízeních

Název bakalářské práce: **Přístup pedagogů k primární prevenci sexuálního zneužívání na 2. stupni základní školy**

Název bakalářské práce AJ: Approach of teachers towards the primary prevention of sexual abuse at upper primary schools

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce bude obsahovat teoretickou a praktickou část. V teoretické části bude popsána prevence rizikového chování, především primární prevence, dále sexuální výchova, sexuální zneužívání a pedofilie. Praktická část bude rozdělena na dvě části. První bude zaměřena na to, jakým způsobem přistupují pedagogové k primární prevenci sexuálního zneužívání, jakým způsobem primární prevenci provádějí a jaký mají pohled na rizikovost pedofilie. Druhá část se bude zaměřovat na žáky a odpovídat na otázky, jak tyto přístupy vnímají, jestli jsou dostatečně informováni a jaký mají pohled na rizikovost sexuálního zneužívání. Cílem práce bude popis přístupů pedagogů k primární prevenci sex. zneužívání a zjistit informovanost žáků o sexuálním zneužívání.

WEISS, Petr. Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti. Vyd. 1. Praha: Grada, 2000, 212 s. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-795-8. WEISS, Petr. Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008, 351 s. ISBN 978-80-7367-419-9. MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., NOVÁK, P., Primární prevence rizikového chování ve školství. 1. Vydání. Praha: SCAN, 2010. 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7 TÁUBNER, Vladimír. Nejstřeženější tajemství - sexuální zneužívání dětí. Vyd. 1. Praha: Trizonia, 1996, 116 s. ISBN 80-85573-72-5.

Garantující pracoviště: Katedra speciální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Martin Kaliba

Oponent: doc. PhDr. Tibor Vojtko, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 5.2.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci pod vedením Mgr. Martina Kaliby vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 17. 3. 2017

Poděkování

Mé poděkování patří Mgr. Martinovi Kalibovi za vedení mé bakalářské práce, cenné rady a odborný dohled. Dále děkuji pedagogům a žákům, kteří se podíleli na výzkumu za jejich ochotu, čas a informace, které mi poskytli pro mé výzkumné šetření.

Anotace

KEJKLÍČKOVÁ, Petra. *Přístup pedagogů k primární prevenci sexuálního zneužívání na 2. stupni základní školy*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 64 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce obsahuje teoretickou a praktickou část. V teoretické části je popsána prevence rizikového chování, především primární prevence, dále sexuální výchova, sexuální zneužívání a pedofilie. Praktická část je rozdělena na dvě části. První je zaměřena na to, jakým způsobem přistupují pedagogové k primární prevenci sexuálního zneužívání, jakým způsobem primární prevenci provádějí a jaký mají pohled na pedofilii. Výzkumnou metodou této části je rozhovor. Druhá část se zaměřuje na žáky a odpovídá na otázky, jak tyto přístupy vnímají, jestli jsou dostatečně informováni a jaký mají pohled na pedofilii. Výzkumnou metodou této části je dotazník. Cílem práce je popsat přístup pedagogů k primární prevenci sexuálního zneužívání a zjistit informovanost žáků o sexuálním zneužívání.

Klíčová slova: Přístup pedagogů, primární prevence, sexuální zneužívání.

Annotation

KEJKLÍČKOVÁ, Petra. *Approach of teachers towards the primary prevention of sexual abuse at upper primary schools*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2017. 64pp. Bachelor's thesis.

This bachelor's work contains a theoretical and a practical part. At the theoretical part is described prevention of the hazardous behavior, mainly primary prevention, subsequently sexual education, sexual abuse and paedophilia. The practical part is divided into two sections. The first section is focused on which way the teachers approach to sexual abuse prevention, which way they carry out the primary prevention and what is their point of view to paedophilia. Research method of this part is a dialogue. The second section is specialized in pupils and it responds the questions how do these pupils perceive these approaches, if they are adequately informed and and what is their point of view to paedophilia. Research method of this part is a questionnaire. The aim of this work is a description of teachers' approaches towards the primary prevention of sexual abuse and finding out the pupils awareness of sexual abuse.

Key words: Teachers' approach, primary prevention, sexual abuse.

Obsah

Úvod	9
1 Prevence rizikového chování.....	11
1.1 Primární prevence rizikového chování	11
1.2 Primární prevence sexuálního zneužívání	13
2 Sexuální výchova.....	16
2.1 RVP základního vzdělávání z pohledu sex. výchovy – výchovy ke zdraví	16
2.2 Výchova dětí jako základ primární prevence sexuálního zneužívání	17
2.3 Programy sexuální výchovy a jejich účinnost	18
2.4 Cíle sexuální výchovy	18
2.5 Hry v prevenci sexuálního zneužívání dětí	19
3 Sexuální zneužívání.....	21
3.1 Formy sexuálního zneužívání dětí.....	22
3.2 Oběti	24
3.3 Pachatelé.....	26
3.4 Právní vymezení	27
4 Pedofilie.....	29
4.1 Pedofilie a sexuální zneužívání	29
4.2 Výskyt pedofilie v populaci.....	30
4.3 Definice pedofilie	30
4.4 Rozdělení pedofilie.....	31
5 Empirické šetření.....	32
5.1 Přístup pedagogů k primární prevenci sexuálního zneužívání a vnímání pojmu pedofilie	32
5.1.1 Cíle výzkumu	32
5.1.2 Metodika	32
5.1.3 Charakteristika výzkumného vzorku	34
5.1.4 Analýza výsledků empirického šetření	34
5.1.5 Výsledky a diskuze	40
5.2 Informovanost žáků, vnímání přístupu pedagogů a vnímání pojmu pedofilie..	43
5.2.1 Cíle výzkumu	43
5.2.2 Metodika	43
5.2.3 Charakteristika výzkumného vzorku	44

5.2.4	Formulace hypotéz.....	44
5.2.5	Předvýzkum	44
5.2.6	Dotazníkové šetření	45
5.2.7	Vyhodnocení hypotéz	55
5.2.9	Diskuze	56
5.3	Shrnutí výsledků empirického šetření	58
	Závěr	59
	Zdroje.....	61
	Přílohy.....	65
	Příloha A: Hry v prevenci sexuálního zneužívání dětí.....	65
	Příloha B: Vzor rozhovoru	68
	Příloha C: Rozhovory s pedagogy.....	69
	Příloha D: Vzor dotazníku.....	77

Úvod

Toto téma jsem si vybrala z důvodu, že o sexuálním zneužívání dětí se v České republice dříve moc nemluvalo, toto téma bylo spíše tabu a sexuálně zneužívané děti se nikomu nesvěřovaly a nijak se s nimi nepracovalo. Osoby se se svým problémem zneužití začaly svěřovat až nyní, kdy je názor na tento problém mnohem otevřenější a myslím si, že je potřeba děti o tomto problému dostatečně informovat. Děti by se neměly bát svěřit, aby se s nimi dále mohlo pracovat a především bychom se měli snažit o to, aby se sexuálnímu zneužívání předcházelo, čemuž si myslím může hodně napomoci právě primární prevence ve školách a proto by se neměla podceňovat.

Dle mého názoru je nejdůležitější prevencí sexuálního zneužívání dětí právě prevence primární, která se snaží zamezit tomu, aby vůbec ke zneužívání došlo. Děti by měly vědět co považovat v rodinném soužití za normální a s čím už by se měly někomu svěřit. Měly by také vědět, koho a jak mohou požádat o pomoc, pokud by jim bylo jakkoli ubližováno. Na základních školách by se měli především zaměřit na téma sexuální výchovy a prevenci sexuálního zneužívání dětí, neboť toto téma bývá na školách často zanedbávané či odsunuté až na okraj výuky.

Velmi důležité je i vzdělání učitelů a jiných pedagogických pracovníků, kteří jsou v častém kontaktu s dětmi. Každý člověk, který pracuje s dětmi, by měl znát určité znaky zneužívaných dětí, všimnout si různých změn v chování dítěte a pátrat po jejich příčině.

Svůj výzkum jsem se rozhodla pojmout tak, abychom viděli pohled obou stran, a to pedagogů i žáků. Zajímá mě, jak pedagogové přistupují k prevenci sexuálního zneužívání a zároveň jak tyto přístupy vnímají žáci a jestli jsou dostatečně informováni. Také se v práci zaměřím na pohled pedagogů a žáků na pojem pedofilie, jelikož si myslím, že spousta lidí pedofilii se sexuálním zneužíváním zaměňuje.

V teoretické části bude nejprve popsána všeobecně primární prevence rizikového chování a primární prevence sexuálního zneužívání. Další kapitola se věnuje sexuální výchově ve školách. Třetí kapitola teoretické části se zabývá sexuálním zneužíváním, jeho dělením a dále jsou popsány základní informace týkající

se obětí a pachatelů sexuálního zneužívání. Poslední kapitola se věnuje pedofilii a sexuálnímu zneužívání, rozdílnosti těchto pojmů a základním informacím o pedofilii.

Praktická část bude rozdělena do dvou částí. První bude realizována formou polostrukturovaného rozhovoru s pedagogy na 2. stupni ZŠ a druhá část formou dotazníku pro žáky na 2. stupni ZŠ.

Doufám, že moje práce bude přínosem především pro pedagogy na 2. stupni základní školy provádějící prevenci sexuálního zneužívání, dále pro studenty speciální pedagogiky a speciální pedagogy. Budu také ráda, pokud se má práce stane zajímavým námětem a inspirací k dalším výzkumům v této oblasti.

1 Prevence rizikového chování

„Za prevenci rizikového chování považujeme jakékoli typy výchovných, vzdělávacích, zdravotních, sociálních či jiných intervencí směřujících k předcházení výskytu rizikového chování, zamezujících jeho další progresi, zmírňujících již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhajících řešit jeho důsledky.“ (Miovský, Skácelová a kol., 2010, str. 24)

Do základních typů rizikového chování v nejužším pojetí řadíme: záškoláctví, šikanu a extrémní projevy agrese, extrémně rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, rasismus a xenofobii, negativní působení sekt, sexuální rizikové chování a závislostní chování. V širším pojetí k těmto oblastem zařazujeme ještě dva okruhy. První je okruh poruch a problémů spojených se syndromem týraného a zanedbaného dítěte a druhý okruh se týká poruch příjmu potravy (Martanová, 2012).

1.1 Primární prevence rizikového chování

V primární prevenci jde především o předcházení vzniku rizikového chování u osob, u kterých se ještě rizikové chování neobjevilo. V rámci primární prevence rozlišujeme prevenci nespecifickou a specifickou (Klinika adiktologie, Prevence rizikového chování, 2014).

Specifická primární prevence

Specifická primární prevence představuje aktivity a programy, které jsou zaměřeny specificky na předcházení a omezování výskytu jednotlivých forem rizikového chování žáků (Miovský, Skácelová a kol., 2010).

a) Všeobecná prevence - zaměřená na širší populaci, aniž by byl dříve zjišťován rozsah problému nebo rizika. Zohledňuje se pouze věkové složení, případně specifika daná např. sociálními nebo jinými faktory. Patří sem programy pro větší počet osob (třída či menší sociální skupina) než je tomu u selektivní a indikované prevence (Kalina, 2015).

b) Selektivní prevence - zaměřená na skupiny osob, u nichž už lze předpokládat zvýšený výskyt rizikového chování. Většinou se zde pracuje s menšími skupinami či jednotlivci (Miovský, Skácelová a kol., 2010). Rizikové skupiny lze identifikovat na

základě biologických, psychologických, sociálních nebo environmentálních rizikových faktorů, které souvisejí s rizikovým chováním, a dále podle věku, pohlaví, rodinné historie, místa bydliště nebo úrovně sociálního znevýhodnění (Kalina, 2015).

c) Indikovaná prevence - zaměřená na jednotlivce a skupiny, u nichž byl zaznamenán vyšší výskyt rizikových faktorů v oblasti chování nebo problematických vztahů v rodině, ve škole nebo s vrstevníky (Miovský, Skácelová a kol., 2010).

Nespecifická primární prevence

Nespecifickou primární prevencí se rozumí veškeré aktivity, které podporují zdravý životní styl. Osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času. Může se jednat například o zájmové, sportovní a volnočasové aktivity, které vedou k dodržování určitých společenských pravidel, zdravého rozvoje osobnosti, k odpovědnosti za sebe a své jednání (Prevence-info.cz, Nespecifická primární prevence, 2016).

Zásady efektivní prevence rizikového chování

Mezi zásady efektivní prevence rizikového chování patří:

- komplexnost a kombinace mnohočetných strategií
- kontinuita působení a systematičnost plánování
- cílenost a adekvátnost informací i forem působení
- včasný začátek preventivních aktivit
- pozitivní orientace primární prevence a demonstrace konkrétních alternativ
- využití „KAB“ modelu
- využití „peer“ prvků, důraz na interakci a aktivní zapojení
- denormalizace
- podpora protektivních faktorů ve společnosti
- nepoužívání neúčinných prostředků

(Miovský, Skácelová a kol., 2010)

1.2 Primární prevence sexuálního zneužívání

Weiss (2000) popisuje primární prevenci jako takovou strategii, která by měla vést k předcházení neblahého společenského jevu, v tomto případě sexuálního zneužívání dítěte takovým způsobem, že:

- neblahý jev je potlačen přímo v zárodku
- neblahý jev nemá žádné podmínky pro svůj vznik

Základní oblasti primární prevence sexuálního zneužívání dětí dle Weisse (2000):

- děti do patnácti let a oběti zneužívání
- rodiče dětí, budoucí pedagogové, pedagogové
- profesionální skupiny nepedagogického zaměření (zdravotníci, sociální pracovníci atd.)
- veřejnost, sdělovací prostředky
- pachatelé

V primární prevenci je důležité se zaměřit nejen na edukaci toho, v čem sexuální zneužívání spočívá a jaká hrozí nebezpečí. Je také velmi podstatné zaměřit se na nácvik asertivních technik, například umět říci ne a umět odmítnout různé žádosti. Dále by se také mělo pracovat se sebevědomím dítěte a jeho hodnotami (Stoilovová, 2016).

Pedagogické principy prevence sexuálního zneužívání

Prevence nemá jenom pasivní charakter, ve kterém je dítě chráněno bez vlastní aktivity, ale jako součást sexuální výchovy vytváří vědomosti, postoje a především praktické dovednosti a chování které chrání dítě před zneužíváním a násilím (Täubner, 1996b).

Prevence není jenom jednorázové konkrétní varování, ale vždy výchovné dlouhodobé působení doma, v mateřských a základních školách. Toto působení by mělo být vzájemně jednotlivými institucemi koordinováno a doplňováno. Hlavními principy prevence sexuálního zneužívání dětí dle psychologičky Feyové jsou (Täubner, 1996b):

- Moje tělo patří jenom mně – každé dítě má právo chránit své tělo
- Intuice - měřítkem pro hodnocení ohrožení u dívek a chlapců jsou jejich vlastní pocity
- Styky a dotýkání – rozeznat rozdíly mezi dobrými a špatnými dotyky a špatné z vlastní vůle odmítnout
- Říci ne – děti mohou a musí za určitých situací umět říci ne
- Tajemství – děti se učí rozlišovat adekvátní dětská tajemství od tajemství, které prožívají smutně a úzkostně
- Pomoc – děti by měly znát, kde hledat pomoc při ohrožení, strachu a bolesti, které jim působí někdo jiný

Asertivní dětská práva dle Nováka (2012):

1. Mám právo určit, kdo se může mého těla dotýkat a kdo ne.
2. Mohu všechny něžnosti a dotyky odmítnout, když se mi nelíbí.
3. Mohu odporovat dospělým.
4. Mám právo využívat nucení a vymlouvání, abych odehnal od sebe nebezpečí
5. Mohu odmítnout dárky.
6. Mám právo vyprávět komukoliv o tajemství, které se mi nelíbí a je mi nepříjemné
7. Mohu odmítnout pomoc i službu, když mám strach nebo cítím nebezpečí
8. Mám právo volat o pomoc a z místa nebezpečí utéci.
9. Mám právo žádat o pomoc, když cítím, že ji potřebuji
10. Mám právo důvěřovat více svým pocitům, než tvrzení a přesvědčování dospělého
11. Mohu kdykoliv, když si nevím rady, zavolat telefonem na linku, kde pomáhají dětem a právo znát číslo toho telefonu.

Pozitivní a negativní strategie primární prevence aplikované na pachatele

Instituce zaměřené na pozitivní a negativní strategii, jsou hlavním nositelem primární prevence aplikované na pachatele. Pozitivní strategii se rozumí například

psychologické a sexuologické poradny, zdravotnická zařízení nebo osvětová zařízení. Negativní strategií se rozumí orgány v trestním řízení nebo média (Weiss, 2005).

*„Pedagogickým principem obou strategií je: **Oběť není nikdy vinna, vinen je vždy pachatel.**“* (Weiss Petr, 2000, str. 63)

Pozitivní strategie primární prevence dle Weisse (2000):

- Široce koncipované osvětové edukativní působení spočívající v podání informací o protiprávnosti sexuálního zneužívání dětí: nabídkou pomoci, odborných služeb atd. Potencionální pachatel je veden k uvědomění si své rizikovosti.
- Vybudování ambulantních odborných pracovišť jako zdroj osvěty a edukace a současně jako terapeutická a poradenská zařízení pro potencionální pachatele. Např. výcviky empatie, snižování agresivity apod.

Negativní strategie primární prevence dle Weisse (2000):

- Osvětové edukativní působení ve smyslu restrikce a zastrahování. Média zveřejňuje jména pachatelů a trest, který jim byl udělen, publikují reakce obyvatel na tento čin a dožadují se vyšších trestů.
- Pachatel je eliminován ze společnosti např. vězení, ústavní léčení. Pachatel je pod dohledem policie či sociálního pracovníka.

2 Sexuální výchova

„Sexualita má velmi důležitý vliv na utváření a obsah vlastní identity, sebehodnocení, na interpersonální vztahy i vztah k sobě samému.“ (Vaničková, Provazník, Hadj-Mousová, Spilková, 1999, str. 81)

Je tedy zřejmé, že sexualita má význam pro celkový rozvoj osobnosti člověka. Může se ale lišit postoj rodičů k sexualitě od toho, co se děti učí ve škole. Některé rodiny se mohou domnívat, že informace o sexuálních otázkách mohou být pro dítě škodlivé a může být toto téma v rodině tabu. I to je jistým způsobem sexuální výchova, výchovné působení rodiny na dítě. Nejčastější situací je, že rodiče přenechávají sexuální poučení svých dětí na škole. Pro mnohé rodiče je sexualita velice intimní téma, a proto volí tuto variantu. I tak by se měly rodiče alespoň z části na přiměřené sexuální výchově svých dětí podílet (Vaničková, Provazník, Hadj-Mousová, Spilková, 1999).

2.1 RVP základního vzdělávání z pohledu sex. výchovy – výchovy ke zdraví

Rámcový vzdělávací program (RVP) je závazný kurikulární dokument, jehož záměrem je vymezit výsledky vzdělávání a soubor učiva, které je škola povinna zařadit do svých školních vzdělávacích programů (Zormanová, 2014).

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí: jazyk a jazyková komunikace, matematika a její aplikace, informační a komunikační technologie, člověk a jeho svět, člověk a společnost, člověk a příroda, umění a kultura, člověk a zdraví a člověk a svět práce. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory (Zormanová 2014).

Pro tuto práci je nejdůležitější oblast člověk a zdraví, která je vymezena a realizována v předmětech výchova ke zdraví a tělesná výchova. Učivo předmětu výchovy ke zdraví pro 2. stupeň ZŠ se dělí do několika skupin a jednou z nich je Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence. V této oblasti by se měli žáci dozvědět nejen o bezpečném chování při komunikaci s cizími lidmi, ale také o formách sexuálního zneužívání a komunikaci se službami odborné pomoci. Další důležitou

věcí je také nebezpečí komunikace prostřednictvím elektronických médií (Národní ústav pro vzdělávání, RVP pro základní vzdělávání, 2016).

2.2 Výchova dětí jako základ primární prevence sexuálního zneužívání

V základu projektu primární prevence sexuálního zneužívání dětí stojí dvě strategie. První je intencionální a druhá non-intencionální. Intencionální znamená strategii vědomého záměru. Dělíme ji na řízenou a neřízenou. Řízené edukační procesy (např. učitel učí ochraně před pachatelem). Neřízené intencionální edukační procesy (např. dítě se dotazuje rodiče, kupuje si knihy, aby se sám něco dozvěděl o hledání pomoci v nebezpečí). Non-intencionální edukační procesy jsou procesy bez záměru (např. dítě se učí ochraně před zneužitím tím, že sleduje v televizi film o násilí na dítěti, debatuje s vrstevníky). Základní a nosnou strategií primární prevence je tedy strategie intencionální – řízené výchovné působení, které poskytují rodiče nebo pedagogové (Weiss, 2005).

Aby se jednalo opravdu o záměrné – intencionální výchovné působení, je dle Weisse (2000) nezbytné v této oblasti pedagogiky koncipovat:

- cíl primární prevence sexuálního zneužívání
- obsah intencionálního edukačního působení
- organizační formy, pedagogické metody a prostředky, díky nimž je cíl dosahován a reflektován

Principy sexuální výchovy dle Täubnera (1996a):

- spolupráce rodiny a školy
- sexuální výchova jako součást obecného projektu výchovy
- sexuální výchova jako výsledek vědeckého poznání a stavu rozvoje společnosti
- koedukovanost v sexuální výchově
- etičnost sexuální výchovy
- aktuálnost, latentnost a projekce sexuální výchovy
- komplexnost a harmonický rozvoj všech oblastí
- přiměřenost a individuální přístup
- aktivita dítěte a spolupráce s ním
- pedagogičnost a odbornost osobnosti pedagoga

Žáci by měli především vědět, co je to sexuální napadení, že mají právo rozhodovat o tom, kdo a jak se jich dotýká. Dále by měli vědět, že se mohou obrátit na rodiče, pedagogy a také, že když se něco stane, tak to není jejich chyba (Adams, Fay, 1997).

2.3 Programy sexuální výchovy a jejich účinnost

Aby byly programy sexuální prevence účinné, nemělo by jít pouze o jednorázovou informaci, ale mělo by se k tématu několikrát vracet. Programy by měly být poskytovány s ohledem na věk dítěte. První informace by se měly k dětem dostat už v předškolním věku. U takto malých dětí není nutné významnost posunu přeceňovat, jelikož jsou vzhledem k věku těmi nejméně informovanými. Předškolní děti také velmi rychle zapomínají, proto je důležité opakování informací v průběhu školní docházky. Speciální program musí být také přiměřený a účinný. Jde hlavně o to, aby se děti skutečně dozvěděly a naučily to, co potřebují. Obsahově by měly být programy založeny na znalosti rizik, které dětem hrozí a na nácviku dovedností a návyků, které je mohou ochránit. Programy sexuální výchovy mohou však přinášet i negativní důsledky. Soustředění pozornosti dětí na možnost ohrožení ze strany dospělých s sebou nese i riziko zvýšení obav u dětí a může vyvolat nedůvěru k dospělým (Vaničková, Provazník, Hadj-Mousová, Spilková, 1999).

2.4 Cíle sexuální výchovy

Mezi hlavní cíle otevřené sexuální výchovy dle Zvěřiny (2003) patří:

1. Poskytnout dětem znalosti o anatomii, fyziologii, psychologii a etice sexuality v sociálních vztazích tak, aby pak mohly být ve své sexuální praxi vedeny racionálními motivy a aby byly ochráněny před škodlivým vlivem mýtů a předsudků.
2. Poskytnout předpoklady, aby si každý mohl vytvořit vlastní hodnotové schéma a zodpovědně usměřňovat vlastní život.
3. Je třeba vycházet z toho, že sexualita je nedílnou součástí lidského života. Je těsně spjatá s vývojem lidstva, s tradicí a současností partnerských vztahů a společenské struktury.
4. Při sexuální výchově je třeba respektovat velkou složitost a pestrost různých stanovisek.

2.5 Hry v prevenci sexuálního zneužívání dětí

Dle Täubnera (1996b) patří hry mezi netradiční metody sexuální výchovy, jejichž cílem je:

- Vybavit žáka dostatečným množstvím vědomostí a informací.
- Vytvořit u žáka emocionální postoj, který bude ovlivňovat jeho chování a názory a motivy pro oblast sexuálního chování.
- Vytvořit škálu praktických a užitečných informací, které budou dítě chránit před sexuálním zneužíváním.

Täubner (1996b) dělí tyto hry do několika kategorií:

- hry, které pomáhají vyjadřovat pocity, strach a odvahu
- hry na umění říci NE
- hry na dobré a špatné tajemství
- hry na hledání pomoci
- hry pro vztah dívka a chlapec

(viz příloha A)

Stručný popis her dle Täubnera (1996b)

Hry, které pomáhají vyjadřovat pocity, strach a odvahu jsou velmi důležité. Děti by se měly naučit bez ostychu vyjadřovat své příjemné i nepříjemné pocity před ostatními dětmi, rodiči i před učitelem. To by potom mohlo pachatele odradit, když mu dítě řekne, že se mu jeho chování nelíbí. Při hrách na umění říci ne, by se děti měly dozvědět, že mají právo říci NE, když se jim něco nelíbí nebo když se v nějaké situaci necítí dobře. Měly by si uvědomit, že slovo NE neznamená, že jsou drzé, nýbrž že vyjadřují své pocity a postoje k situaci. Hry na dobré a špatné tajemství by měly pomoci dítěti rozpoznat, jaká tajemství jsou dobrá a jaká špatná. Dítě by mělo vědět, že všechna tajemství, která se mu nelíbí, při kterých se cítí zvláště, může říct tomu, komu důvěřuje a má na to právo. Další důležitou částí jsou hry na hledání pomoci. Umět požádat někoho o pomoc nebo o laskavost je asertivní dovednost, na kterou má každé dítě právo. Měly by vědět, že vždy se najde někdo, kdo jim může v jejich potížích a starostech pomoci. Poslední skupinku her tvoří hry pro vztah dívka – chlapec. Tyto hry nejčastěji předpokládají agresí chlapce a obranu dívky. Mohlo by

se tedy zdát, že výchova je zaměřena spíše na chlapce jako na potenciální pachatele. Takto chápané pojetí je ale poněkud zkreslené a učitel tak předem staví chlapce do role viníka. Proto ve hrách klademe velikou odpovědnost i na chování dívky, jako je umění aktivní ochrany, umění navazovat rovnocenný vztah a neprovokativní chování (Täubner, 1996b).

3 Sexuální zneužívání

Sexuální zneužívání dítěte je jednou z nebezpečných forem širšího jevu CAN (Child Abuse and Neglect). CAN znamená syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Pro samotné sexuální zneužívání je používána zkratka CSA (Child Sexual Abuse) – Syndrom sexuálně zneužívaného dítěte (Kalibová, Kaliba, 2014).

Pro základní představu o tématu zde uvádím definici zdravotnické komise Rady Evropy, která byla přijata v roce 1992 a říká: „*Sexuální zneužití je nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoli pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoli, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoli, kdo dítě zneužívá. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník či cizí osoba. Pohlavní zneužívání se dělí na dotykové a bezdotykové. Bezdotykové zneužití zahrnuje např. setkání s exhibicionisty a účast na sexuálních aktivitách, kde nedochází k žádnému tělesnému kontaktu např. vystavení dítěte pornografickým videozáznamům. Kontaktní zneužití je takové, kde dochází k pohlavnímu kontaktu, včetně laskání prsou a pohlavních orgánů dítěte, pohlavnímu styku, pohlavnímu styku orálnímu či análnímu.*“ (Vaničková, Provazník, Hadj-Mousová, Spilková, 1999, str. 20)

Za sexuální zneužívání se považuje veškeré chování se sexuálním podtextem, a není vůbec podstatné, jak je dítětem vnímáno. Některé formy zneužívání mohou být naopak dítětem vnímány jako příjemné. To ovšem nesnižuje jeho společenskou nebezpečnost a následky na další psychický vývoj dítěte (Žaludová, Oběť sexuálního zneužívání. Psychologické, sociální a právní aspekty., 2008).

Pokud tyto sexuální aktivity probíhají mezi členy rodiny, používá se termín incest nebo intrafamilial child sexual abuse - sexuální zneužívání dětí uvnitř rodiny. Pokud je pachatelem sexuálního zneužívání někdo mimo rodinu, např. rodinný kamarád, domácí opatrovnice nebo cizí osoba, používá se termín extrafamilial child sexual abuse - sexuální zneužívání dětí mimo rodinu (Hancock, Mains, 1997).

3.1 Formy sexuálního zneužívání dětí

Většina autorů používá rozdělení sexuálního zneužívání dětí na dvě formy a to na bezdotykovou a dotykovou. Zde uvádím formy sexuálního zneužívání dětí podle autorů Vaníčkové, E., Provazníka, K., Hadj-Moussové Z. (1997) a podle Kukly (2016).

Bezdotykové

Některé formy bezdotykového sexuálního zneužívání dětí mohou být považovány spíše za „nemravné“ chování. Přesto se jedná o velmi nebezpečné chování, které může mít velmi závažné důsledky pro další vývoj dítěte. Dle Vaníčkové, Provazníka a Hadj-Moussové (1997) mezi bezdotykové formy sexuálního zneužívání dětí patří:

- Voajérství – způsob získávání sexuálního uspokojení pozorováním jiných osob při svlékání, nahých nebo při sexuálním styku. Dítě si nemusí být vědomo, že je pozorováno, někdy však může být pachatelem nuceno k sexuálním aktivitám nebo aby se svléklo. Špeciánová (2003) ještě uvádí přinucení dítěte k prohlížení si časopisů s pornografií.
- Exhibicionismus – sexuální úchylna, při které pachatel dosahuje uspokojení odhalováním svých genitálií pohledům jiných osob.
- Verbální zneužívání – používání obscénní řeči, výrazů či popisování sexuálních aktivit. Často se jedná o anonymní telefonní hovory, kdy volající nachází uspokojení v používání sexuálně zbarveného obsahu nebo nutí dítě se svlékat, či masturbovat pod různými výhrůzkami. Uspokojení nachází v představě dítěte, které vykonává jeho pokyny.

Kukla (2016) bezdotykové sexuální zneužívání dělí na:

- Exhibicionismus
- Pozorování svlékajícího dítěte za účelem vlastního sexuálního vzrušení
- Sexuální aktivity dospělých před dítětem – nucení ledovat soulož rodičů
- Nabízení dítěti erotických či pornografických materiálů (fotky, videa, časopisy)
- Obscénní hovory, telefonické

Dotykové

O kontaktním sexuálním zneužívání hovoříme v případě, že mezi pachatelem a dítětem dochází k přímému tělesnému kontaktu. Dle Vaníčkové, Provazníka a Hadj-Mousové (1997) sem patří:

- Osahávání – genitálií, horní části stehen nebo prsou.
- Masturbace – dráždění zpravidla vaginy a klitoris u dívek a penisu u chlapců.
- Frotérství – jedinec dosahuje sexuálního upokojení tím, že se otírá o jinou osobu.
- Simulovaná soulož – pachatel používá tření svých genitálií o genitálie dítěte.
- Penetrace (znásilnění) – brutální zneužití dítěte, které může vést až k jeho poranění.
- Sadomasochistické aktivity – sexuální úchylka, kdy jedinec dosahuje uspokojení pouze trýzní-li druhou osobu, či je-li jí trýzněn. Většinou jsou děti bity, svazovány a mučeny různými způsoby.
- Orální sexuální aktivity – líbání s pronikáním jazyka do úst dítěte, ale i olizování či dráždění genitálií dítěte pachatelem.
- Fetišismus – závisí na typu fixace pachatele, dítě může být například nuceno, aby se převléklo do vyzývavého oblečení.
- Sexuální aktivity se zvířaty – často se objevují v pornografických filmech s dětmi.

Kukla (2016) dělí dotykové sexuální zneužívání na:

- Pasivní abuzor – jenom pasivně leží a nechává se osahávat, či vzrušovat jinými způsoby, které sám slovně řídí, bez toho aby se dítěte dotýkal
- Aktivní abuzor
  - obtěžování – dotýká se dítěte na prsou, na pohlavních orgánech, na hýždích k vlastnímu upokojení
  - realizuje s dítětem sexuální praktiky – anální sex, orální sex

Komerční sexuální zneužívání

Další formou sexuálního zneužívání může být sexuální zneužívání komerční (Kalibová, Kaliba, 2014).

Jedná se o použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturáliích. Komerční vztah může probíhat mezi dítětem a zákazníkem, dítětem a prostředníkem nebo jinými osobami, které vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely. Patří sem dětská pornografie, dětská prostituce a obchod s dětmi za účelem sexuálního zneužívání (Vaníčková, 2005).

Zvláštní formy sexuálního zneužívání dětí

1. Münchhausenův syndrom by proxy (v zastoupení)

Při tomto syndromu jde především o to, že si rodiče (typicky matka) vymýšlejí nejrůznější potíže, jen aby dítě bylo opakovaně vyšetřováno a hospitalizováno (Kalibová, Kaliba, 2014). Tento syndrom může mít i podobu sexuálního zneužívání, což se ukázalo až ke konci osmdesátých let. Rodiče, nejčastěji matka, tvrdí, že jejich dítě bylo sexuálně zneužito, aniž by jejich tvrzení bylo jakkoliv opodstatněné. Dítě bývá tedy podrobena několika vyšetření, která bývají v mnoho případech opakované (Vaníčková, Provazník, Hadj-Mousová, Spilková, 1999).

2. Rituální zneužívání dětí

Nejčastěji se uskutečňuje uvnitř nějakého organizovaného společenství v souvislosti s nějakými symboly, jež mají náboženskou, magickou či nadpřirozenou charakteristiku (Vaníčková, Provazník, Hadj-Mousová, Spilková, 1999).

3. Organizované zneužívání

V rámci sexuálního zneužívání, jde především o dětskou pornografii či prostituci, do které se zapojuje celé organizovaná skupina nebo gang (Kalibová, Kaliba, 2014).

3.2 Oběti

K sexuálnímu zneužívání může dojít v každém prostředí, v každé sociální vrstvě a také ve všech lidských rasách. Může se vyskytovat u dětí různě postižených i u dětí v různých sociálních zařízeních. Je tedy zřejmé, že sexuální zneužívání dětí nezná žádné hranice (Hanušová, 2006).

Sexuální zneužívání má různý dopad na dívky a chlapce. Na chlapcích se většinou vzpomínky na zneužívání odrazí tak, že se identifikují s pachatelem a sami

zneužívají jiné. Dívky naopak reagují typickým způsobem pro oběti, mají pocit, že zneužívání musí být jejich chyba a vytvářejí si o sobě velmi negativní úsudky (Bentovim, 1998).

Ohrožené skupiny dětí

Täubner (1996b) uvádí několik ohrožených skupin dětí. První velmi ohroženou skupinou dětí jsou děti pocházející z disharmonických rodin. Kdy se dítěti, především dívkám, nedostává dostatek lásky a jsou odmítány, vede je to k pasivnímu čekání na lepší. Dívky rády přijmou novou náklonnost a velmi záhy se naučí, že náklonnost lze získat uspokojením sexuální touhy někoho jiného.

Další rizikové skupiny dle Täubnera (1996b) tvoří děti, které nemají potřebné znalosti, postoje a dovednosti z oblasti sexuální výchovy. Proto je velmi důležité sexuální výchovu nezanedbávat a věnovat se jí. Děti zanedbané, psychicky deprivované a opomíjené, jsou také velmi ohroženou skupinou sexuálního zneužívání. Svůj volný čas tráví většinou bez dozoru a v delikventních partách a také bývají často zavírané sami doma. Organizovaným sexuálním zneužíváním jsou nejčastěji zasaženy děti u nefunkčních rodin. Může se zde stát, že i samy děti se stávají aktivními účastníky zneužívání především kvůli finančnímu zisku. Patří sem i skupina velmi malých dětí, které potřebují trvalý dozor a matky je svěřují do péče neznámým neprověřeným osobám na hlídání. Velmi nebezpečné může být hlídání kojenců a batolat.

Zde bylo uvedeno několik rizikových skupin sexuálního zneužívání dětí, ale samozřejmě nelze vůbec vyloučit ohrožení dětí i tzv. nerizikových skupin. Mohou to být děti z navenek harmonických rodin a manželství, kde sexuální zneužívání dětí je velice dobře střežené tajemství (Täubner, 1996b).

Emoční reakce a změny v chování sexuálně zneužívaného dítěte

Sexuální zneužívání dítěte znamená vždycky silný zlom v jeho dosavadním vývoji. Dítě ztrácí důvěru k dospělému, ztrácí stabilitu ve svém životě, perspektivu a snižuje významně vlastní sebehodnocení. Hluboké pocity méněcennosti a bezmocnosti velice ovlivňují povahové rysy, které se později projevují v životě velmi dramaticky. Snad nejtragičtěji působí na dítě zneužívání vlastním rodičem za

současného mlčení druhého rodiče. Dítě má pocity určitého poznamenání – stigmatizace. Cítí se jinými než ostatní děti a prožívají vnitřní chaos a rozvrat osobnosti (Täubner, 1996b).

Sexuálně zneužívané dítě se nachází v bezvýchodné situaci. Žije dvojitým životem. V jednom je tajným sexuálním partnerem dospělého jedince, kdežto v druhém životě je stále dítětem. Aby dítě tento problém dokázalo zvládnout, vytěšňuje hrozné zážitky zneužívání. Může se chovat i docela nenápadně. Většinou je však dítě pasivní, apatické, odmítá komunikovat nebo je podrážděné a vzpurné, zhorší se mu školní prospěch, chodí za školu, někdy utíká z domova, pokouší se o sebevraždu (Čihák, 2011).

Některé děti dokáží udržet svojí hanbu až několik let. Vyskytují se i ženy, které o tomto zážitku dokáží mlčet celý život. Zneužívané děti chtějí takto nepřijemnou záležitost často ukončit, ale nevědí jak, nebo mají strach o pomoc požádat (Täubner, 1996b).

Volfová a Velemínský (2008) uvádí pět kategorií spadající do syndromu dětského přizpůsobení sexuálnímu zneužití:

- utajování (dítě zneužití tají ze strachu, z pocitu odpovědnosti)
- bezmocnost (nezná způsoby obrany, nikdo mu nevěří, je závislé na pachateli)
- svedení a přizpůsobení se (dítě má zisk ze zneužívání, nalézá v něm zálibu)
- opožděné, nepřesvědčivé a konfliktní odhalení (zneužívání již skončilo a dítě nemá důkazy, pachatel manipuluje s dítětem)
- odvolání svého tvrzení (zmanipulované a zstrašené dítě, zatížené pocity odpovědnosti za osud pachatele)

3.3 Pachatelé

Täubner (1996b) uvádí, že se muži nejčastěji dopouštějí násilí z důvodu vlastní subjektivní slabosti a bezmoci. Hlavní problém sexuálního zneužívání dítěte je v nerovnosti moci. Dítě je mladší, slabší a má nedostatek vědomostí. Většina našich i zahraničních odborníků se shoduje v tom, že pachatelem bývá nejčastěji osoba, kterou dítě zná a delší dobu se chovala k dítěti normálně přirozeně. Pachatelé obvykle nebývají nemocní nebo nějak postižení lidé. Bývají to zcela normální muži

ze všech společenských a sociálních vrstev, sousedé, učitelé, trenéři, bratři, dědečkové, druhové matky a především otcové. Častěji bývá pachatelem muž než žena. Zdá se, že toto tvrzení značně souvisí s fyziologií. Pokud by žena chtěla provést s chlapcem soulož, muselo by u chlapce dojít k erekci, a to ještě u asexuálního dítěte nebývá snadné. Žena také dokáže své sexuální touhy více potlačit než muži. Přesto se vyskytují případy, kdy je pachatelem žena.

Dle Täubnera (1996b) nacházíme u pachatelů, samostatně i kombinovaně, čtyři základní faktory:

1. Potencionální pachatel má vždy určitý silný motiv pro sexuální zneužívání dítěte.
2. Potencionální pachatel musí překonávat vnitřní napětí, které stojí proti jeho sexuálnímu motivu.
3. Potencionální pachatel musí překonávat vnější poměry, okolnosti, aby mohl svůj čin provést.
4. Potencionální pachatel musí podryvat nebo překonat odpor dítěte, které chce sexuálně zneužít.

Podle těchto faktorů je zřejmé, že pachatel musí překonat nejen vnitřní odpor (morálku) proti svému činu, vnější nebezpečí (okolí, strach z prozrazení), ale také musí nějakým způsobem překonat i očekávaný odpor dítěte. Je to tedy velmi složitý, strategický, uvědomělý, emocionální a myšlenkový proces. Pachatel je vždy vinen Täubner (1996b).

3.4 Právní vymezení

Právní vymezení sexuálního zneužívání včetně trestních sazeb je velmi důležité pro pedagogickou praxi. Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. v části druhé v paragrafu 187 Pohlavní zneužití uvádí:

§187

(1) Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

4 Pedofilie

4.1 Pedofilie a sexuální zneužívání

Pedofilie je celoživotní zaměření a má setrvalé vlastnosti. Pouze projevy této sexuální deviace se mohou věkem měnit. Každý subjekt se svými pedofilními tendencemi vyrovnává jinak. Mohou být buď zcela popřeny a potlačeny, nebo naopak se pedofilnímu jedinci deviantní tendence potlačit nepodaří a pokusí se je realizovat (Weiss a kol., 2005).

ČEPEK – Československá pedofilní komunita je skupina lidí, které spojuje jedna věc – erotická náklonnost k dětem. Pedofil je člověk, kterému se děti líbí podobně jako „normálním“ lidem dospělí. Jsou schopni se do nich zamilovat se vším, co k tomu patří a mívají o dětech sexuální fantazie. Hlavním pojátkem pedofilů je tedy náklonnost k dětem, ve které se ale také mohou vyskytovat rozdíly. Pro některé pedofily tkví náklonnost pouze v sexuální rovině. Často však výrazně prostupuje i citovou složku a pedofilové se do dětí tedy zamilovávají, cítí se nejlépe v jejich blízkosti a rozumí dětskému světu. Proto se také stává, že pedofilové bývají často těmi nejlepšími učiteli, vedoucími či spisovateli dětské literatury. Takto se tito lidé prezentují na stránkách: Pedofilie-info.cz (Pedofilie-info.cz, Kdo je pedofil, 2013).

Pastor (2007) uvádí, že bychom neměli zaměňovat deviace s delikvencí. Pedofilní deviace nemusí hned znamenat zneužívání dětí. Pedofilové mají rádi dětský svět a prožívají dětské iluze. Pokud má deviant poruchu pod kontrolou, nikoho neobtěžuje, tak je vše v pořádku a nikdo se o jeho poruše nemusí dozvědět. Problém nastane tehdy, kdy dojde k fyzickému kontaktu a zneužívání.

Řada deviantních osob své tendence nikdy nezrealizuje nebo je může transformovat do společensky přijatelných norem, např. pedofil může psát pohádky (Štěrbová, Rašková, 2016).

Pachatel sexuálního zneužívání je člověk, který dítě pohlavně zneužije za účelem vlastního sexuálního vzrušení (Štefan, Hladík, 2012). Často také bývá zneužívatelem osoba, kterou oběť dobře zná (Kukla, 2016). Je také faktem, že asi jedna desetina agresorů souzených za sexuálního zneužívání trpí opravdu pedofilní

sexuální poruchou (Šance dětem, Nejčastější mýty o sexuálním zneužívání dětí, 2016).

Je tedy zřejmé, že ne všichni pachatelé sexuálního zneužívání dětí jsou pedofilně orientováni, tak i ne všichni pedofilové se dopouštějí trestných činů (Weiss a kol., 2005).

4.2 Výskyt pedofilie v populaci

Některé odhady uvádějí asi 1 až 2 % populace (např. Sexuologický slovník autorů Capponi, Hajnová a Novák). Dle Weisse (2005) není výskyt pedofilie v populaci přesně znám. Nelze také přesně určit, zda je v populaci více homosexuálních nebo heterosexuálních pedofilů. Výskyt pedofilie nelze přesně určit také z důvodu, že není žádná definice, která by přesně určovala a vymezovala pojem pedofilie.

4.3 Definice pedofilie

Definic pro pojem pedofilie je poměrně dost. Uvedu zde jen pár z nich, které mě zaujaly. Definice jsou rozdílné, místy i rozporuplné.

1. *„Pedofilie (pedophilia), pederosis; dle MKN-10 řazeno mezi poruchy sexuální preference; zaměření na děti, nejčastěji prepubertálního n. časného pubertálního věku, objevuje se u obou pohlaví, zhruba u 1–2 % populace, více ve stáří; výběr partnerů je hetero- či homosexuální, častější je u heterosex. mužů, objekty jsou u někt. pouze dívky, u jiných pouze chlapci, příp. obě pohlaví; pedofilové obvykle dobře komunikují s dětmi, získávají si je dárky a pozornostmi, zastrašováním a hrozbou nutí dítě o p. styku mlčet; trestný čin, je-li dítěti méně než 15 let; pedofilové mají zpravidla zachovanou preferenci pro dospělé sex. partnery, ale protože jsou jimi chronicky frustrováni, obracejí se na děti jako na náhradní objekty.“* (Hartl a Hartlová, 2000, str. 403)

2. *„Pedofilie – med. psych. sexuální úchylnka, při níž jsou zneužívány děti.“* (Kraus a kol., 2005, str. 607)

3. *„Pedofilie: Sexuální láska k dětem, sexuální preference dětí, obvykle prepubertálních. Existuje v heterosexuální i v homosexuální formě. Nejčastější je u*

heterosexuálních mužů. (...) Pedofilně orientovaný jedinec má často dobrou schopnost komunikace s dětmi, získává si je dárky a pozornostmi. V opačných případech používá zastrašování a hrozby, které svým obsahem jsou natolik účinné, že dítě o pedofilním aktu mlčí. (...) Pedofilně orientovaných je cca 1–2 % populace. Častěji postihuje muže.“ (Capponi, Hajnová a Novák, 1994, str. 94)

4.4 Rozdělení pedofilie

Pedofilii lze dělit dle různých hledisek.

1. Dle Weisse (2008) rozeznáváme pedofilii heterosexuální, homosexuální a bisexuální. Heterosexuální znamená zaujetí opačného pohlaví a homosexuální znamená zaujetí stejného pohlaví.
2. Další hledisko je, jak se s tím daná osoba vyrovná. Dělíme je na egosyntonní a egodystonní. Egosyntonní pedofil je se svou sexuální odlišností vyrovnaný. Přijmul tuto odlišnost. Nemá v sobě vnitřní rozpory a bere tuto skutečnost tak, jak to je. Egodystonní pedofil se svou sexuální odlišností bojuje. Nechce si odlišnost přiznat, nepřijímá a odmítá své sexuální zaměření (Orel, 2012).
3. Další dělení je z hlediska věku preferovaných objektů. Nejčastěji je zaměření na děti věku 5-12 let. Také se může vyskytnout zaměření na ještě mladší děti, nebo i na již dospívající dívky a chlapce, které se označuje pojmy hebefilie a efebofilie (Weiss 2008).

Hebefilie se vyskytuje u osob zaměřených eroticky na dospívající dívky. Dívky se znaky pohlavního dospívání – s náznakem prsů, pubického ochlupení. Efebofilie se vyskytuje u osob zaměřených eroticky na dospívající chlapce. Chlapce s naznačeným pubickým ochlupením, popřípadě už se schopností ejakulace (Weiss a kol., 2005).

5 Empirické šetření

Empirická část je rozdělena na dvě části. První je zaměřena na to, jakým způsobem přistupují pedagogové k primární prevenci sexuálního zneužívání, jakým způsobem primární prevenci provádějí a jaký mají pohled na pedofilii. Druhá část je zaměřena na žáky a odpovídá na otázky, jak tyto přístupy vnímají, jestli jsou dostatečně informováni a jak vnímají pojem pedofilie.

5.1 Přístup pedagogů k primární prevenci sexuálního zneužívání a vnímání pojmu pedofilie

5.1.1 Cíle výzkumu

Cílem první části empirického šetření je pomocí vlastního rozhovoru s pedagogy popsat jejich přístup k primární prevenci sexuálního zneužívání a také jejich pohled na pojem pedofilie.

Výzkumná otázka

Jak pedagogové přistupují k primární prevenci sexuálního zneužívání?

Úkol č. 1

Zjistit všeobecné zařazení prevence sexuálního zneužívání na 2. stupni ZŠ.

Úkol č. 2

Zjistit formu prevence a přípravu pedagogů na 2. stupni ZŠ.

Úkol č. 3

Zjistit, jak sami pedagogové vnímají pojem pedofilie a jakým způsobem toto téma předávají žákům.

5.1.2 Metodika

K empirickému šetření byl zvolen rozhovor určený pro pedagogy na 2. stupni ZŠ.

Rozhovor

Rozhovor patří mezi metody kvalitativního výzkumu. Předností kvalitativního výzkumu je především to, že nám umožňuje získat detailní informace o zkoumaných

jevech, které se kvantitativními metodami obtížně podchycují (Strauss, Corbin, 1999).

Důležité pro kvalitní rozhovor, je také volba vhodného prostředí. Mělo by být tiché, klidné a bez přítomnosti jiných osob, které by mohly navodit nežádoucí reakce respondenta (Gavora, 2000).

Polostrukturovaný rozhovor

Jako metodu sběru dat pro první část empirického šetření byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Podle Miovského (2006) výzkumník vytváří při jeho užití okruhy otázek, které potom bude s respondenty při rozhovoru probírat. Není zcela vázán pouze pevnou strukturou, ale může např. měnit pořadí otázek. Změnu pořadí přizpůsobuje okolnostem, podle toho jak celý rozhovor probíhá. K základním otázkám se mohou také přidat otázky doplňující i témata nová. Miovský (2006) také uvádí některá negativa při použití polostrukturovaného rozhovoru, jako je například obtížnější analýza dat.

Ke zpracování dat bylo využito otevřené kódování. Kódování představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Text je rozbit na jednotky, kterým jsou přidělena jména, a s takto nově pojmenovanými fragmenty potom výzkumník dále pracuje (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Analyzovaný text, v tomto případě rozhovor, byl rozdělen na jednotky, přičemž jednotkou může být slovo, sekvence slov, věta nebo také odstavec (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Vzniklé jednotky:

- předměty
- ročník a četnost prevence
- forma prevence
- zdroj informací
- pojem sexuální zneužívání a pedofilie
- prevence pedofilie

5.1.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Cílovou skupinu tvořili pedagogové na 2. stupních základních škol, kteří mají primární prevenci sexuálního zneužívání ve své kompetenci. Respondenty jsem nechala volně hovořit a případně použila doplňující otázky podle obdržených informací. V průběhu rozhovorů jsem byla přítomna pouze já a dotazovaný. Rozhovor proběhl celkem se 4 pedagogy ze 3 různých základních škol Královéhradeckého kraje. Jednalo se o dvě ženy vyučující na jedné škole a dva muže. Pedagogové byli ze základních škol v Červeném Kostelci, Hradci Králové a Mladých Buků. Rozhovory byly nahrávány na diktafon a poté přepsány do písemné podoby. Na těchto školách byla také provedena druhá část empirického šetření, rozdání dotazníků žákům. Okruhy otázek rozhovoru jsou součástí přílohy B.

5.1.4 Analýza výsledků empirického šetření

Rozhovory byly nejdříve přepsány do písemné podoby a poté bylo ke zpracování dat využito otevřené kódování. Přepsané rozhovory jsou součástí přílohy C.

Předměty

Cílem otázek zaměřených na předměty bylo zjistit, jaké předměty vyučují pedagogové, se kterými jsem vedla rozhovor a v rámci kterého předmětu prevenci sexuálního zneužívání provádějí.

Paní učitelka Martina vyučuje předměty výchovu ke zdraví a výchovu k občanství. V rámci kterého předmětu provádí prevenci sexuálního zneužívání, uvedla: „*V rámci předmětu výchovy ke zdraví a výchovy k občanství.*“ Dále paní Martina uvedla přesnější zařazení: „*Toto téma probíráme v rámci sociálně patologických jevů, rizikového chování a také společně se šikanou.*“

Paní učitelka Iva vyučuje hudební výchovu, tělesnou výchovu, český jazyk a výchovu ke zdraví. Na otázku, v rámci kterého předmětu provádí prevenci sexuálního zneužívání, paní Iva odpověděla: „*Většinou je to v rámci výchovy ke zdraví a pak vždy na třídnických hodinách, když je například před prázdninami, tak upozorňuji na různá nebezpečí.*“

Pan učitel Ondra vyučuje předměty tělesnou výchovu, dějepis a výchovu ke zdraví. Prevenci sexuálního zneužívání provádí také v rámci předmětu výchovy ke zdraví, stejně jako paní Martina a paní Iva.

Pan učitel Petr vyučuje tělesnou výchovu, hudební výchovu a přírodopis. Jako jediný na otázku, v rámci kterého předmětu provádíte prevenci, uvedl jiný předmět než výchovu ke zdraví nebo výchovu k občanství: „*Probírám toto téma rámcově podle školního vzdělávacího programu, takže do toho zahrnuji i pohlavní nemoci a antikoncepci. O sexuálním zneužívání se zmiňuji v rámci přírodopisu.*“

Ročník a četnost prevence

Tyto otázky měly za cíl zjistit, do jakého ročníku pedagogové prevenci sexuálního zneužívání zahrnují a jak často ji provádí.

Paní Martina zahrnuje tuto prevenci do 8. a případně 9. třídy. Na otázku, jak často prevenci provádí, paní Martina odpověděla: „*Hodinově přesně nevím, ale toto téma probírám v průběhu celého roku. Převážně v souvislosti se zákonem a kriminalitou. Také se k tomu vracíme vždy v rámci opakování. Pokud je něco aktuálního, např. ve zprávách v televizi, tak se o tom taky s žáky pobavíme.*“ Dále mi také paní učitelka sdělila, že se toto téma také ještě probírá v rámci přednášky: „*Jinak ještě každá třída má 3 hodiny (za rok) besedu, která se jmenuje Reprodukční zdraví, při které se také probírají různá rizika.*“

Pan učitel Ondra, stejně jako paní Martina, zahrnuje prevenci do 8. a 9. třídy. Prevenci sexuálního zneužívání probírá: „*Většinou dvakrát do roka a vždy celý týden, tedy 2 hodiny za týden. Za rok tomu věnuji tak 4 hodiny, nebo se k tomu vracím, pokud je něco aktuálního.*“

Pan učitel Petr, stejně jako předchozí respondenti, zahrnuje tuto prevenci do 8. třídy. Na otázku, jak často prevenci provádí, odpověděl: „*Jednou ročně, ale hodinově se to přesně určit nedá. Většinou týden, je to různé.*“ Také jsem se pana učitele doptala, jestli se provádí nějaké besedy: „*Ano, pořádáme jednou ročně besedu, kdy přijedou 2 faráři. Jeden povídá o AIDS a druhý o panictví, panenství apod. Při*

těchto besedách se také tématu sexuální zneužívání dotkneme. Je to vždy pro 8. třídu a myslím si, že besedy žáky opravdu zajímají.“

Paní učitelka Iva, jako jediná, zahrnuje prevenci do všech ročníků, ale: *„Ted' momentálně učím 6. a 7. třídu, tak toto téma řešíme převážně v těchto ročnících“* A jak často prevenci paní Iva provádí: *„Vždy se k tématu vracím, pokud je zrovna něco aktuálního. Jinak minimálně dvakrát do roka a většinou celý týden.“*

Forma prevence

V této oblasti bylo cílem zjistit, jakou formou pedagogové na 2. stupni provádějí prevenci sexuálního zneužívání.

Paní Martina na otázku, jakou formou provádí prevenci sexuálního zneužívání, odpověděla: *„Nejčastěji formou diskuze. Všichni sedí v kroužku, aby si byli rovni, a kdo nechce říct svůj názor nebo odpovědět na otázky týkající se tohoto tématu, může říct STOP a nikdo ho k ničemu nenutí.“* Další způsob prevence paní Martina zmínila: *„Dále pouštím dokument – Zneužívané děti. Pokud najdu nějakou vhodnou ukázkou na youtube, tak ji také dětem pustím.“* Paní Martina také uvedla, co ještě dětem při hodinách vysvětluje: *„Dále dětem vysvětluji hranice intimity, kde se jich kdo může dotýkat, a také kam a komu se mohou děti svěřit. Takže zmiňuji linku bezpečí a také kdo je na škole preventista. Ještě dětem ukazuji a představuji figurky Jája a Pája, což děti zajímá a dávají opravdu pozor.“*

Pan Ondra uvedl také, jako formu prevence, diskuzi. Dále ještě uvedl formu výkladovou: *„Tak nejprve formou diskuze na toto téma, abych věděl, co vědí a co ne. A pak formou výkladovou, kde jim říkám základní informace. Ptám se žáků, jestli o tomto tématu něco někde zaslechli a také si povídáme o nebezpečí na internetu.“* Dále pan učitel Ondra uvedl: *„Ted' mám ještě v plánu jim pustit film k tématu.“*

Pan učitel Petr, stejně jako předchozí respondenti, uvedl formu diskuze. Dále uvedl formu prezentace a také zmínil jako formu prevence vyplnění mého dotazníku.: *„Tak nejprve formou prezentace, kde žákům povím základní informace, co to vlastně je. Poté formou diskuze a rozhovoru s dětmi. Různě si povídáme o situacích, ale nikoho do ničeho nenutím.“* Při probírání tohoto tématu si žáci nic

nepíší a spíše diskutují. Co se dětem pan Petr hlavně snaží říci a předat: *Hlavně se snažím žákům sdělit, že pokud něco nebudou od dospělého člověka nebo i staršího kamaráda či sourozence chtít, tak to nemusí přijmout. Také se jim snažím říct, že se mohou kdykoliv s čímkoliv nám pedagogům svěřit a že tu jsme pro ně.*“ Ještě pan učitel Petr považuje za formu prevence můj dotazník: *„Vlastně i Váš dotazník, který žáci vyplňovali, považuji za určitou formu vzdělání o tomto tématu. Žáci se nad tím museli zamyslet, popřemýšlet o tom a téma se otevřelo.“*

Paní učitelka Iva postupuje v prevenci takto: *„Vždy, když máme toto téma probírat, tak dám hodinu předem dětem vědět, aby si mohly k tomuto tématu něco načíst nebo si najít věci, které je zajímají. Mohou si také připravit například prezentaci k tomuto tématu, nebo různé články a příběhy, které by chtěly třídě přečíst a mohli jsme je společně probrat. Je to vždy dobrovolné, takže pokud někdo nechce, samozřejmě nemusí.“* Paní Iva zakládá hlavně vše na dobrovolnosti a na tom, co děti chtějí a co je zajímavé. Také paní Iva sděluje i to, co je potřeba, aby žáci věděli: *„Potom doplním další důležité informace, hlavně týkající se bezpečnosti. Aby se žáci nebáli odmítnout a uměli se bránit. Ještě si zkusíme různé modelové situace. Jo a ještě také dětem doporučuji internetové stránky, kde mají spoustu informací, myslím si, že to vždy uvítají.“* Na otázku, jaké internetové stránky dětem doporučuje, paní Iva odpověděla: *„Doporučuji jim www.seznamsebezpecne.cz, to je moc dobrá stránka a týká se především nebezpečí na internetu. Pak je ještě moc skvělá stránka o pedofilii, ta se jmenuje www.pedofilie-info.cz, kde jsou i různé případy a příběhy. Jsou to moc zajímavé stránky.“* Paní Iva, stejně jako paní Martina provádí tuto prevenci v kruhu.

Zdroj informací

Cílem těchto otázek bylo zjistit, jak se pedagogové sami vzdělávají o sexuálním zneužívání a jaké zdroje nejčastěji využívají.

Paní Martina uvedla několik zdrojů informací: *„Jezdím na školení a dělám si vlastní videotéku. Sleduji různé filmy, a pokud mě nějaký zaujme, tak si ho nahraju a pustím poté dětem.“* Dále čerpá paní Martina informace z internetu: *„Ještě sleduji hodně videa na youtube.“* Na otázku, kterých školení se paní zúčastnila, odpověděla: *„Byla jsem na třech školeních: Práva dítěte, Právní ochrana dětí a Sexuální výchova.“*

Nejvíce se o tomto tématu mluví na školení Právní ochrana dítěte, kde přednáší jak psychologka, tak i policie.“

Pan Ondra, stejně jako paní Martina, také využívá k informacím videa z youtube. Dále pan Ondra, jako jediný, uvedl zdroj informací učebnici: *„Hodně informací čerpám z učebnic a také z různých dokumentů, na které zrovna narazím. Také jsem byl na jednom školení asi před 4 lety.“*

Pan učitel Petr využívá k získání informací, jak uvádí, také především internet: *„Tak asi největším zdrojem je pro mě internet. Tam je opravdu spousta informací. Samozřejmě existují i knížky, ale především internet.“*

Paní učitelka Iva, stejně jako ostatní pedagogové, využívá jak zdroj informací nejčastěji internet. Dále paní Iva čerpá informace z časopisu Prevence: *„Tak hodně informací čerpám z internetu, především ze stránek, které jsem už jmenovala. Samozřejmě youtube, tam je opravdu hodně zajímavých a poučných věcí. A odebírám časopis Prevence, taky super věc.“* Kromě internetu a časopisu paní Iva také zmínila seminář: *„Pak také jezdím na dvoudenní seminář o prevenci, kde jsou různé semináře a přednášky k tomuto tématu.“*

Pojem sexuální zneužívání a pedofilie

Cílem těchto otázek bylo zjistit, jak sami pedagogové vnímají pojmy sexuální zneužívání a pedofilie. Jestli tyto pojmy vnímají jako stejné nebo naopak rozdílné.

Paní učitelka Martina, jako jediná z respondentů, rozdílnost mezi pojmy pedofilie a sexuální zneužívání moc nevnímá.: *„Pedofil bývá cizí osoba. Jinak rozdíl moc nevnímám. Oboje je hodně nebezpečné.“*

Pan učitel Ondra vnímá tyto pojmy rozdílně a uvádí: *„Sexuální zneužívání a pedofilii vnímám jako dva rozdílné pojmy. Pedofil je psychicky narušený jedinec, který je orientovaný na děti, cítí lásku k dětem. Pachatel sexuálního zneužívání může být obecně dospělý člověk a nemusí to být zrovna pedofil.“*

Pan učitel Petr si je také jistý rozdílností těchto pojmů a na otázku odpověděl: *„Určitě tyto pojmy vnímám jako rozdílné. Lidé si to hodně směšují. Pedofil nemusí*

dětem sexuálně ublížit, cítí k nim lásku, jako se mají rádi třeba dva dospělí lidé. Samozřejmě případ od případu. Kdežto ten, kdo sexuálně zneužije dítě, ten se chce prostě sexuálně uspokojit a nemusí to být rovnou pedofil.“

Paní učitelka Iva také jako pan Ondra a pan Petr, určitě vnímá rozdílnost mezi sexuálním zneužíváním a pedofilií. Dále si stejně jako pan Petr myslí, že tyto pojmy lidé hodně zaměňují a uvádí: *„Určitě tyto pojmy vnímám jako rozdílné, i když většina lidí to míchají dohromady. Ne každý pedofil musí sexuálně zneužít dítě, což málo lidí rozeznává. Pedofilii já osobně беру, jako je láska mezi mužem a ženou, tak toto je láska k dítěti. Ale myslím si, že se to nedá říci o všech a někteří mohou být nebezpeční.“*

Prevence pedofilie

Tyto otázky měly za cíl zjistit, jestli pedagogové s žáky pedofilii probírají, jakou formou a jak pojem pedofil vysvětlují dětem.

Paní učitelka Martina s žáky pedofilii určitě probírá a to podobným způsobem jako sexuální zneužívání: *„Pouštím film, který se jmenuje Pedofilie, a dále si vyprávíme o tom, kdo to pedofil je a čteme si různé příběhy.“* Na otázku jak dětem vysvětluje, kdo je to pedofil, odpověděla: *„Celkově pedofilii vysvětluji jako lásku k dětem. Pedofil je většinou cizí osoba, která je pro dítě nebezpečná. Pedofil může být i člověk přes internet, nemusí se s ním děti setkat osobně – pornografie.“*

Pan učitel Ondra také s žáky pedofilii probírá a to formou: *„Především formou diskuze. Děti si nic nezapisují, žádné zápisky. Spíše si o tom vyprávíme. Učím je také, aby se nebáli odmítnout, když po nich bude cizí dospělý člověk něco i nevhodného chtít.“* Dětem vysvětluje pojem pedofil, tak jak ho popsal při předchozí otázce, která se týkala vnímání pojmů a to: *„Pedofil je psychicky narušený jedinec, který je orientovaný na děti, cítí lásku k dětem. Pachatel sexuálního zneužívání může být obecně dospělý člověk a nemusí to být zrovna pedofil.“* Dále pan Ondra ještě dodal, stejně jako paní Martina: *„Také je ještě upozorňuji o nebezpečí na internetu – pornografie atd.“*

Pan učitel Petr, stejně jako předchozí pedagogové, pedofilii také s žáky probírá: „*Tak zmíním se, že ne vše je v pořádku a hlavně, ať se nebojí někoho odmítnout, že na to mají právo. Pak také zmíním vlastní zkušenost, to je hodně zajímavá a poslouchají. Opět si nikdo nic nezapíše, spíše je to ve formě diskuze.*“ Pojem pedofil s dětmi pan Petr probírá takto: „*Poté jim říkám, že je to člověk, který cítí lásku k dětem a mohl by pro ně být i nebezpečný.*“

Paní Iva s žáky pedofilii také probírá, podobně jako sexuální zneužívání, tedy opět formou diskuze a v kruhu. Dále uvádí: „*Čtete si různé články a příběhy. Opět si mohou děti připravit cokoli, co je zajímavá a chtěli by to probrat. Co děti hodně zajímavá, jsou příběhy ze života. Opět hodně využíváme stránku www.pedofilie-info.cz.*“ Na této internetové stránce se prezentuje přímo komunita pedofilů. Pojem pedofil vysvětluje paní Iva žákům takto: „*Pedofila dětem vysvětluji jako člověka s erotickou náklonností k dětem. Jde o sexuální úchylku, kdy něco není v pořádku. Také jim říkám, že pedofil nemusí dětem hned ublížit, že tam jde především o lásku k dětem, být v přítomnosti s dětmi, než je sexuálně zneužít. Snažím se jim ale také říct, že je to případ od případu.*“ Stejně jako paní Martina a pan Ondra upozorňuje děti i na nebezpečí internetu.

5.1.5 Výsledky a diskuze

Tato kapitola se věnuje vyhodnocení získaných dat.

Výzkumná otázka

Jak pedagogové přistupují k primární prevenci sexuálního zneužívání?

Pedagogové přistupují k primární prevenci sexuálního zneužívání poměrně dobře. Každý pedagog, se kterým jsem uskutečnila rozhovor, primární prevenci s žáky provádí a někteří pedagogové i poměrně zajímavou formou. Všichni čerpají informace pro sebe především z internetu a někteří ještě ze školení. Jen zařazení prevence do ročníku a četnost prevence není úplně ideální.

Úkol č. 1

Zjistit všeobecné zařazení prevence sexuálního zneužívání na 2. stupni ZŠ.

Předměty

Paní Martina, pan Ondra a paní Iva tuto prevenci zahrnují do předmětu výchovy ke zdraví, paní Martina se o tomto tématu zmiňuje ještě při výchově k občanství. Pan Petr prevenci zahrnuje do předmětu přírodopisu. Podle RVP pedagogové provádějí prevenci v předmětu, ve kterém by měli a to výchova ke zdraví. Je ale dobře, že se tato prevence dostává i do jiného předmětu a to do přírodopisu. Paní Iva ještě prevenci provádí na třídních hodinách vždy před prázdninami, což je myslím velmi dobře, aby děti byly poučeny.

Ročník a četnost prevence

Paní Martina a pan Ondra zahrnují tuto prevenci do 8. a 9. třídy. Pan Petr tuto prevenci zahrnuje pouze do 8. třídy. Jen paní Iva tuto prevenci zahrnuje do všech ročníků. Momentálně vyučuje 6. a 7. třídu, tak prevenci provádí v těchto ročnících. Myslím si, že zařazení prevence do 8. a 9. ročníku je poměrně pozdě. Sexuální zneužívání by se s žáky mělo probírat už daleko dříve a nejlépe v každém ročníku.

Paní Martina provádí prevenci v rámci celého roku, při opakováních, a pokud je něco aktuálního. Jednou ročně se také uskutečňuje beseda. Pan Ondra se věnuje prevenci 4 hodiny ročně a také pokud je něco aktuálního. Pan Petr se prevenci věnuje jednou ročně a to přibližně týden. Paní Iva také probírá téma, pokud je něco aktuálního a jinak dvakrát do roka a to vždy týden. Četnost prevence bych řekla, že není úplně ideální, je velmi dobré že většina pedagogů se tomu věnuje, pokud je něco aktuálního. Věnovat se tématu, které poměrně závažné, 4 hodiny, týden nebo dva ročně je dle mého názoru nedostačující.

Úkol č. 2

Zjistit formu prevence a přípravu pedagogů na 2. stupni ZŠ.

Forma prevence

Paní Martina a paní Iva tuto prevenci provádí vždy v kruhu, je to myslím dobrý nápad, žáci jsou si blíží a uvolněnější. Nikdo z pedagogů také žáky k ničemu nenutí, což je dobrý přístup. Všichni zakládají prevenci na formě diskuze, kdy spíše téma společně probírají, diskutují a podle toho, co se od žáků dozvědí, se pedagogové řídí

dál. Paní Martina ještě pouští dokument a seznamuje děti s linkou bezpečí a preventistou. Paní Iva má zajímavý přístup a vždy žákům předem řekne, než se bude toto téma probírat a žáci si sami mohou připravit prezentace, články nebo cokoliv, co by oni sami chtěli probrat. Také žákům doporučuje internetové stránky, které byly zajímavé i pro mě osobně. Stránku www.seznamsebezpecne.cz bych dětem určitě doporučila. O internetové stránce www.pedofilie-info.cz bych se před dětmi zmínila, že něco takového existuje, ale neodporučovala bych ji žákům, jelikož se jedná přímo o komunitu pedofilů. Spíše bych z této stránky vybrala například nějaký příběh a s dětmi se o něm pobavila. Myslím si, že formy prevence volí pedagogové vhodně a zodpovědně.

Zdroj informací

Všichni pedagogové čerpají informace o sexuálním zneužívání především z internetu. Paní Martina a pan Ondra využívají především youtube a paní Iva uvedla i zajímavé internetové stránky (např. www.seznamsebezpecne.cz), ze kterých čerpá. Dále paní Martina sleduje filmy a byla na školeních, přičemž jako nejpřínosnější uvedla školení s názvem Právní ochrana dítěte, kde přednáší jak psychologka, tak i policie. Paní Iva ještě odebírá časopis Prevence, kde je možné také najít mnoho informací. Myslím si, že internet je určitě zdroj, kde můžete najít hodně informací a spousty videí. I přesto si myslím, že by bylo vhodné využít i jiné zdroje a ty také poskytnout žákům.

Úkol č. 3

Zjistit, jak sami pedagogové vnímají pojem pedofilie a jakým způsobem toto téma předávají žákům.

Pojem sexuální zneužívání a pedofilie

Paní Martina, jako jediná z respondentů, rozdíl mezi těmito pojmy moc nevnímá. Rozdíl vidí pouze v tom, že pedofil bývá cizí osoba. Pan Ondra, pan Petr i paní Iva vnímají tyto pojmy jako dva rozdílné. Pan Ondra vnímá pedofila jako psychicky narušeného jedince, který je orientovaný na děti, cítí lásku k dětem, kdežto pachatel sexuálního zneužívání může být obecně dospělý člověk a nemusí to být zrovna pedofil. Pan Petr vnímá tyto pojmy podobně jako pan Ondra. Pedofila

popisuje jako člověka, který nechce dětem sexuálně ublížit, cítí k nim lásku, jako se mají rádi třeba dva dospělí lidé, kdežto ten, kdo sexuálně zneužije dítě, ten se chce prostě sexuálně uspokojit a nemusí to být rovnou pedofil. Paní Iva uvedla, že ne každý pedofil musí sexuálně zneužít dítě, což málo lidí rozeznává. Je dobře, že většina pedagogů tyto pojmy rozlišuje, jelikož ve společnosti, jak sami pedagogové uvedli, tomu tak moc není.

Prevence pedofilie

Je velmi dobře, že všichni pedagogové při předávání tohoto pojmu dětem upozorňují především na nebezpečí internetu, což je v dnešní době velmi důležité. Opět s žáky toto téma probírají, především formou diskuze. Pedagogové pojem pedofil vysvětlují dětem, tak jak uvedli při vnímání těchto pojmů. Otázkou je, jestli se tomu dostatečně věnují a rozdíl dětem zdůrazňují.

5.2 Informovanost žáků, vnímání přístupu pedagogů a vnímání pojmu pedofilie

5.2.1 Cíle výzkumu

Cílem druhé části empirického šetření je pomocí vlastního dotazníku zjistit informovanost žáků o sexuálním zneužívání a také jak vnímají pojem pedofilie.

Cíle dotazníkového šetření

1. Zjistit, jestli se žáci s pedagogy o sexuálním zneužívání v rámci některého předmětu bavili, jakou formou a jak tuto formu žáci vnímají.
2. Zjistit, jestli žáci na 2. stupni ZŠ vědí, co je to sexuální zneužívání.
3. Zjistit, jak žáci na 2. stupni ZŠ vnímají pojem pedofil.

5.2.2 Metodika

Jako nejvhodnější metoda se pro druhou část bakalářské práce jevila metoda dotazníku. Podle Gavory (2000) je dotazník především určen pro hromadný zisk údajů v poměrně krátkém čase.

Použit byl dotazník vlastní konstrukce. Dotazník byl sestaven převážně ze škálových položek, polootevřených položek s možností vypsání vlastní odpovědi,

pokud ji respondent nenalezne mezi nabízenými a z několika položek otevřených. Použití různých typů otázek považuji za vhodné, jelikož to může podle Gavory (2000) napomáhat k lepšímu udržení respondentovi pozornosti. Vzor dotazníku je součástí přílohy D.

5.2.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Cílovou skupinu tvořili žáci 2. stupně základních škol v Červeném Kostelci, Hradci Králové a Mladých Bukách. Jednalo se o žáky 6. a 8 tříd, aby mohlo dojít k porovnání znalostí o sexuálním zneužívání. Byly zvoleny 3 školy různých velikostí Královéhradeckého kraje.

Dotazníku se zúčastnilo celkem 130 respondentů, 4 dotazníky byly vyřazeny pro chybné vyplnění. Konečný počet účastníků šetření je tedy 126, konkrétně 63 žáků 6. třídy a 63 žáků 8. třídy. Pro zpracování výsledků byl zvolen programy Excel.

5.2.4 Formulace hypotéz

Pro realizaci výzkumného šetření bylo potřeba formulovat hypotézy. Celkem byly stanoveny 2 hypotézy, které byly během šetření ověřovány.

H_{01} : Žáci 6. tříd ZŠ se s pedagogy o sexuálním zneužívání v rámci výuky baví méně než žáci 8. tříd ZŠ.

Zdůvodnění: Hypotézu jsem určila na základě rozhovoru s pedagogy, při nichž většina pedagogů uvedla, že prevenci sexuálního zneužívání zařazují až do 8. či 9. třídy.

H_{02} : Žáci 6. tříd ZŠ jsou méně informováni o sexuálním zneužívání než žáci 8. tříd ZŠ.

Zdůvodnění: Hypotézu jsem určila na základě informací zjištěných z rozhovoru s pedagogy. Prevenci zařazují do 8. či 9. třídy, a z toho důvodu by měli mít více informací žáci 8. tříd.

5.2.5 Předvýzkum

Pro ověření validity zvoleného výzkumné nástroje a pro jeho případnou úpravu byl realizován předvýzkum. Cílem této aktivity bylo zkvalitnění dotazníku. Jedna

základní škola s dotazníkem nesouhlasila a nepovolila provést výzkum. Důvodem bylo vystrašení žáků, které by mohlo po rozdáni dotazníku na téma sexuální zneužívání nastat. Rozhodnutí bylo respektováno, ale už tato situace potvrzuje, že je téma sexuální zneužívání na některých místech stále tabuizováno. Účastníky se stalo 14 žáků, kteří do závěrečných výsledků a celkového počtu byli započítáni, jelikož ke změnám v dotazníku nedošlo. Dotazník jsem žákům sama rozdala a vysvětlila systém vyplňování. Myslím, že i to mohlo přispět k tomu, že se dotazník nemusel měnit.

5.2.6 Dotazníkové šetření

Otázka č. 1

Otázka číslo 1 byla otevřená a zjišťovala, jestli žáci na druhém stupni ZŠ vědí, nebo alespoň mají představu o tom, co to sexuální zneužívání je.

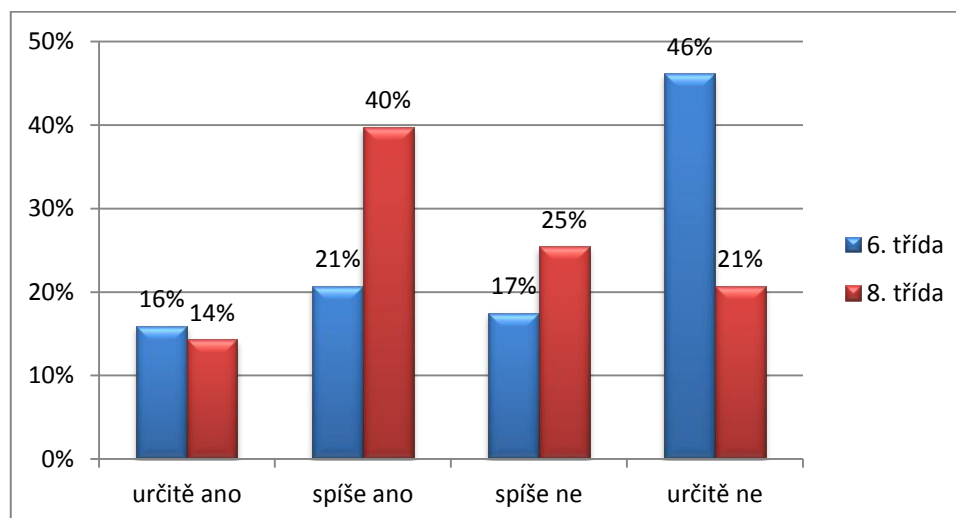
Žáci z obou ročníků, kteří na tuto otázku odpověděli, popisovali sexuální zneužívání nejčastěji jako: Když někdo někoho nutí k sexuálním činnostem.

Žáci 6. tříd uváděli, že jde především o nucení k pohlavnímu styku.

Žáci 8. tříd většinou k odpovědi ještě přidávali: sahání na genitálie, nucení k svlékání, posílání nahých fotografií a také výskyt i přes sociální sítě.

Otázka č. 2

Graf 1. Bavili jste se už ve škole s učiteli v rámci některého předmětu o sexuálním zneužívání dětí?

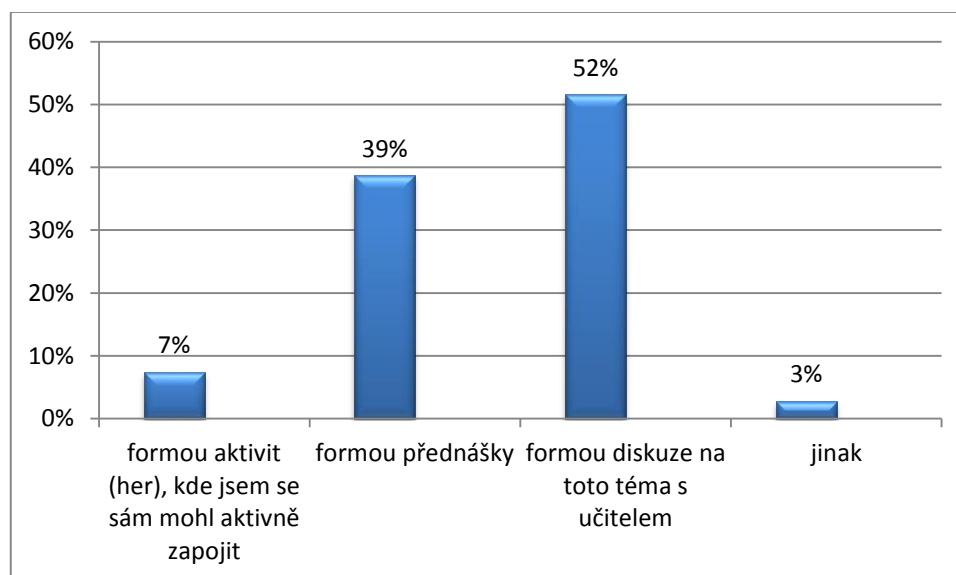
Graf 1 ukazuje určitou rozdílnost 6. a 8. tříd. U žáků 6. tříd, jak z grafu vyplývá, byla nejčastější odpovědí zvolena odpověď určitě ne (46%), tedy žáci si jsou jisti, že se s učiteli v rámci některého předmětu o sexuálním zneužívání určitě nebavili. U žáků 8. tříd, převažuje odpověď spíše ano (40%), tedy žáci, i když o tom nejsou úplně přesvědčeni, se o sexuálním zneužívání v rámci některého předmětu spíše bavili. Hned na druhém místě se ale u žáků 8. tříd objevila odpověď spíše ne (25%). Méně pozitivní zjištění je, že nejméně žáků z obou tříd (16%, 14%), označili odpověď určitě ano, tedy že by si byli jisti, že toto téma s pedagogy určitě probírali.

Otázka č. 3

Otázka číslo 3 byla otevřená a zjišťovala, v rámci kterého předmětu se žáci o sexuálním zneužívání dozvídají. Nejčastějším předmětem se ukázala výchova ke zdraví. Dále se v odpovědích, už v menším zastoupení, objevila občanská výchova a v neposlední řadě také přírodopis a samostatná přednáška v rámci školy s názvem Bezpečný internet.

Otázka č. 4

Graf 2. Jakou formou to bylo?

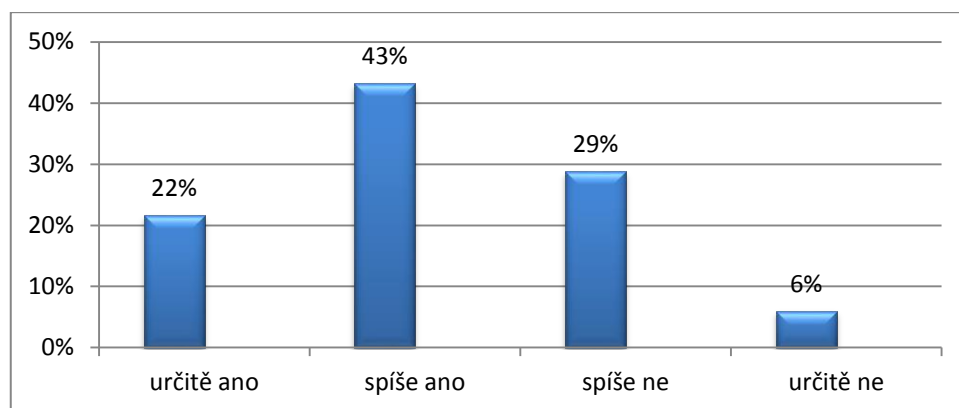

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že žáci se o sexuálním zneužívání dozvídají nejčastěji formou (52%) diskuze na toto téma s učitelem. Jako druhou nejčastější formu prevence sexuálního zneužívání žáci uvedli přednášku (39%) a pouze 7%

vedlo aktivity, při kterých by se sami zapojili. Žáci, kteří zvolili variantu jinak, odpovídali především formou filmu a jeden žák uvedl, že neví, jakou formou se o tomto problému s pedagogy bavili.

Otázka č. 5

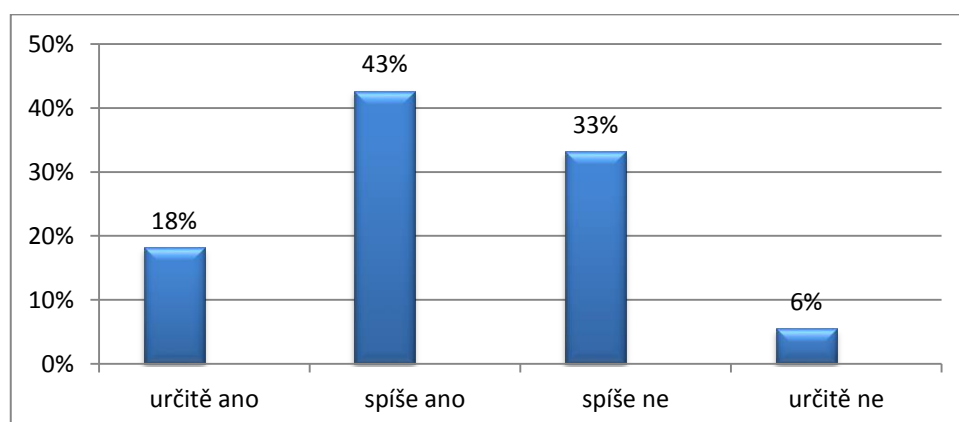
Graf 3. Bavila tě tato forma výuky?

Z grafu 3 můžeme vyčíst, že žáci zvolili jako nejčastější odpověď spíše ano, což znamená, že o tom, jestli je zvolená forma výuky naplno bavila, nejsou úplně přesvědčení, ale myslí si, že spíše ano. Přesto, že je to nejčastější odpověď, nedosáhla ani 50%. Žáky, které výuky určitě bavila, skončili až na třetím místě s 22%. Odpověď spíše ne označilo 29% žáků, a tak se řadí tato odpověď na druhé místo, což není úplně dobrý výsledek.

Otázka č. 6

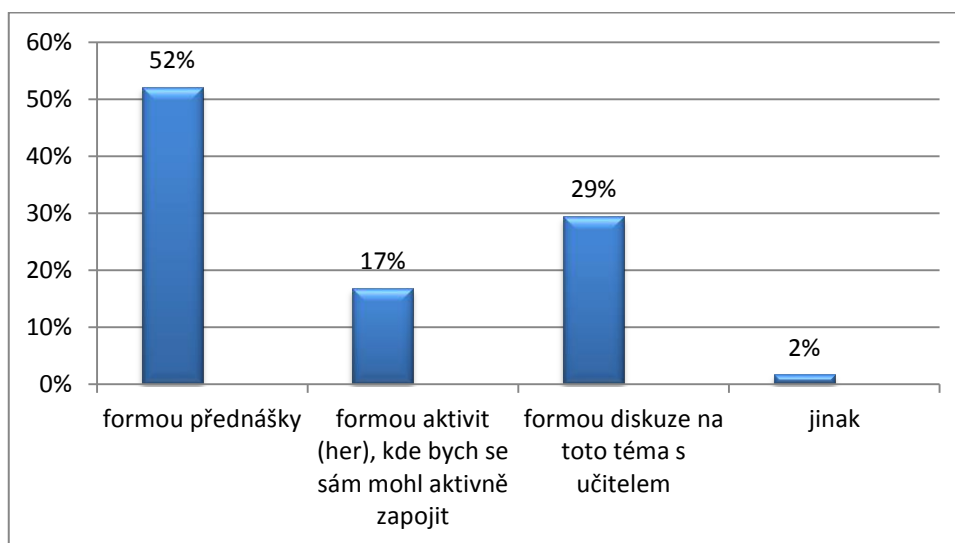
Graf 4. Dozvěděl by ses rád o tomto tématu něco více?

Z grafu 4 vyplývá jako nejčastější odpověď spíše ano (43%), tedy že by se žáci o sexuálním zneužívání spíše chtěli dozvědět více informací. I když je odpověď spíše ano nejčastější, hned za ní se 33% vyskytovala odpověď spíše ne. Převažují zde odpovědi, kde si žáci nejsou úplně jisti. Pouze ale 6% žáků by se o tomto tématu určitě dozvědět víc nechtělo.

Otázka č. 7

Graf 5. Jakou formou by ses rád dozvěděl něco více?

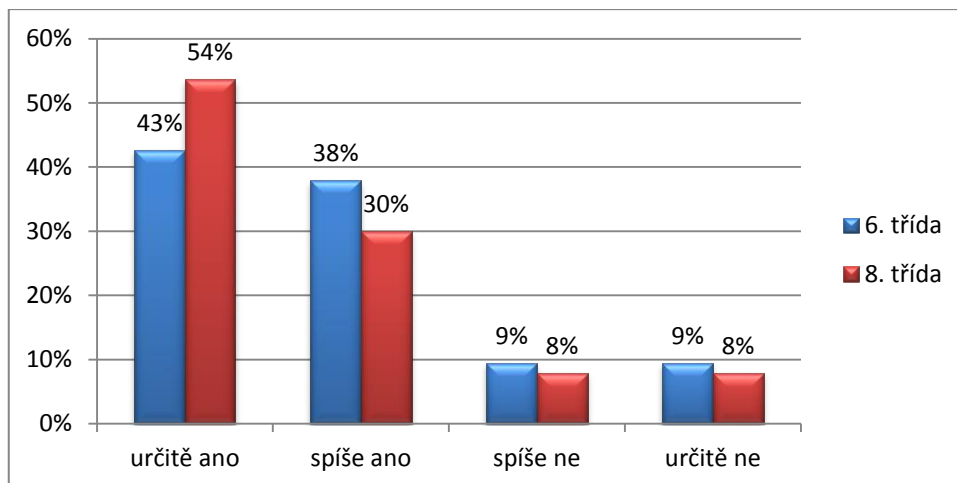
Na tuto otázku neodpovídali ti žáci, kteří v předchozí otázce odpověděli, že by se o sexuálním zneužívání dozvědět více určitě nechtěli.

Z grafu 5 tedy vyplývá, že více jak polovina žáků (52%) by si přála se o tomto tématu dozvědět formou přednášky. Forma diskuze, která byla označena jako nejčastější forma, kterou pedagogové žákům informace o sexuálním zneužívání sdělují, se objevila až na druhém místě s 29%. Forma aktivit, kde by se žáci sami aktivně zapojili, měla pouze 17%. Žáci, kteří zvolili odpověď jiná, uvedli: „Bylo by dobré, kdyby přišel někdo, kdo tuto situaci prožil a řekl nám jeho skutečný příběh, jak se to vyřešilo, jak to prožíval a jak se cítil. Povídat si s člověkem, který si tímhle prošel a vyprávěl by nám o tom.“ Určitě jde o zajímavý návrh.

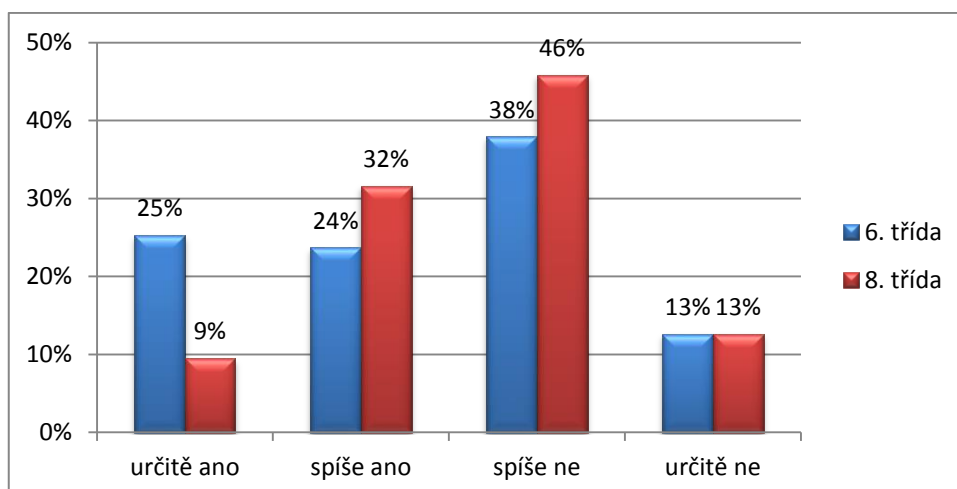
Otázka č. 8

Graf 6. Jde o sexuální zneužívání? Někdo tě bude na Facebooku nutit, abys mu poslal(a) své nahé fotografie.

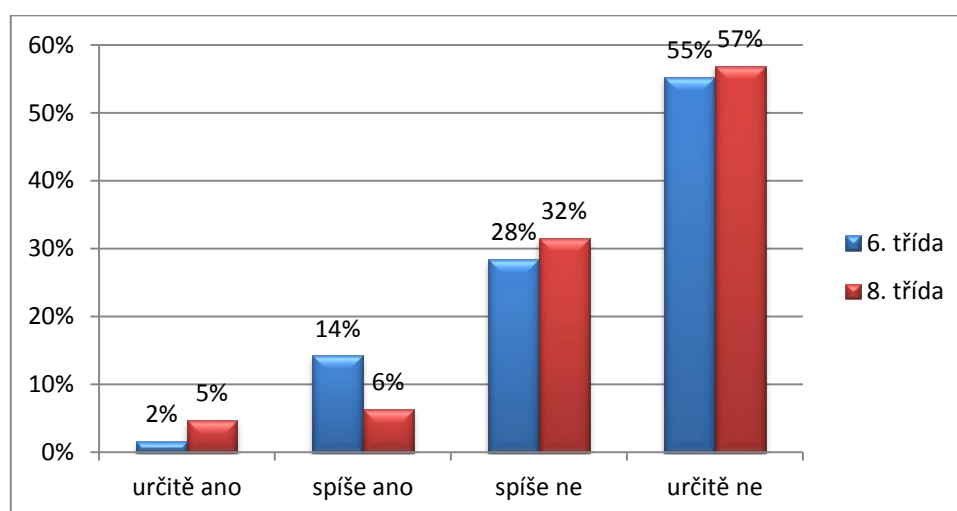
Z grafu 8 můžeme vyčíst, že oba ročníky označili nejčastěji správnou odpověď, když je někdo bude nutit na Facebooku, aby mu poslali své nahé fotografie, tak jde určitě o sexuální zneužívání – bezdotykové. U žáků 6. tříd se jednalo o 43% a u žáků 8. tříd až 54%. Přesto, že vede správná odpověď, u žáků 6. tříd tuto odpověď neoznačila ani polovina žáků. Jako druhá nejčastější odpověď byla u obou ročníků spíše ano. Odpovědi spíše ne a určitě ne, měli stejné a nejmenší procentuální zastoupení, což je celkem pozitivní zjištění, ale přesto se mezi žáky vyskytnou tací, kteří by nucení k poslání nahých fotografií neoznačili za sexuální zneužívání.

Graf 7. Jde o sexuální zneužívání? Někdo tě bude nutit prohlížet si pornografická videa a fotografie.

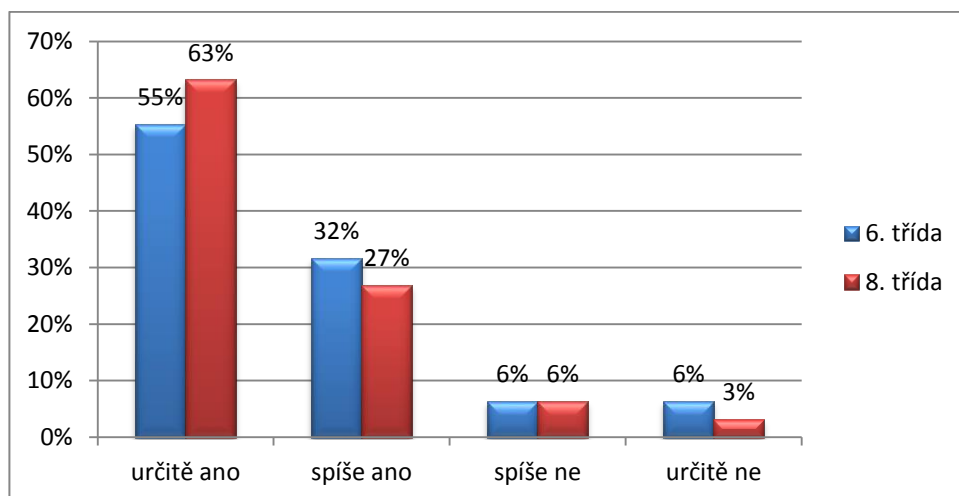
Z grafu 7 vyplývá, že až 38% žáků 6. tříd a 46% žáků 8. tříd spíše nepovažují za sexuální zneužívání, když je bude někdo nutit si prohlížet pornografická videa nebo fotografie. Žáci 8. tříd mají dokonce větší procentuální zastoupení této odpovědi. Hned na druhém místě se u žáků 6. tříd vyskytla odpověď určitě ano (25%), kdežto u žáků 8. tříd spíše ano (32%). Nejméně žáků 6. tříd označilo odpověď určitě ne a nejméně žáků 8. tříd označilo dokonce odpověď určitě ano. Z tohoto grafu nevyplývá moc pozitivní zjištění, především u žáků 8. tříd.

Graf 8. Jde o sexuální zneužívání? Dětský lékař (gynekolog, urolog) se tě bude dotýkat při vyšetření na tvých genitáliích.

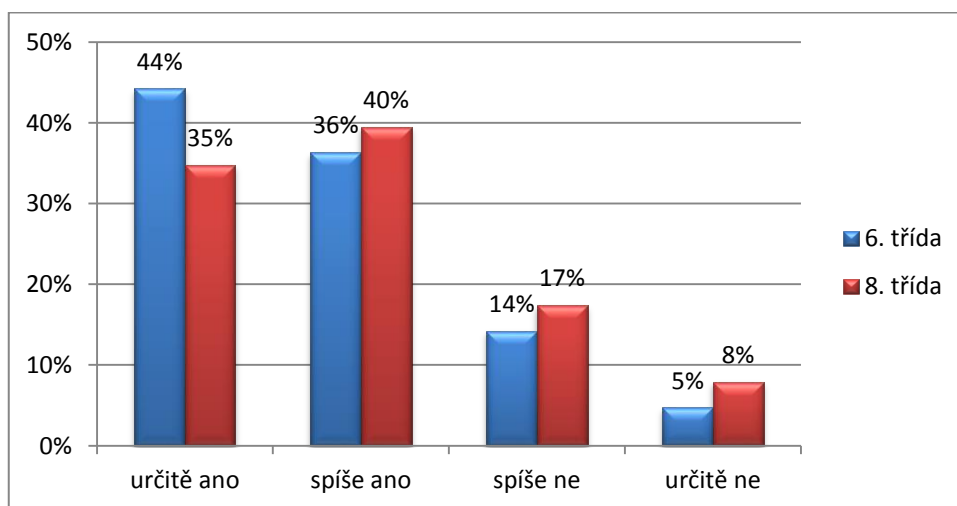
Graf 8 ukazuje, že více jak polovina žáků z obou tříd (55% a 57%) vědí, že pokud se je bude dětský lékař (gynekolog, urolog) dotýkat při vyšetření na jejich genitáliích, tak se určitě nejedná o sexuální zneužívání. Hned druhou nejčastější odpovědí se u obou tříd vyskytovala odpověď spíše ne. Nejmenší zastoupení měla odpověď určitě ne, u 6. tříd pouze 2% a u 8. tříd 5%.

Graf 9. Jde o sexuální zneužívání? Někdo po tobě bude chtít, aby ses dotýkal(a) jeho genitálií.

Z grafu 9 vyplývá, že více jak polovina žáků u obou tříd, 55% žáků 6. tříd a 63% žáků 8. tříd vědí, že pokud po nich někdo bude chtít, aby se dotýkali jeho genitálií, tak se určitě jedná o sexuální zneužívání. Žáci 8. tříd měli v této odpovědi větší procentuální zastoupení. Jako druhá nejčastější odpověď se u obou tříd vyskytla spíše ano, žáci si tedy spíše myslí, že jde o sexuální zneužívání, ale nejsou si úplně jisti. Přesto 6% žáků 6. tříd a 3% žáků 8. tříd jsou přesvědčeni, že se o sexuální zneužívání nejedná.

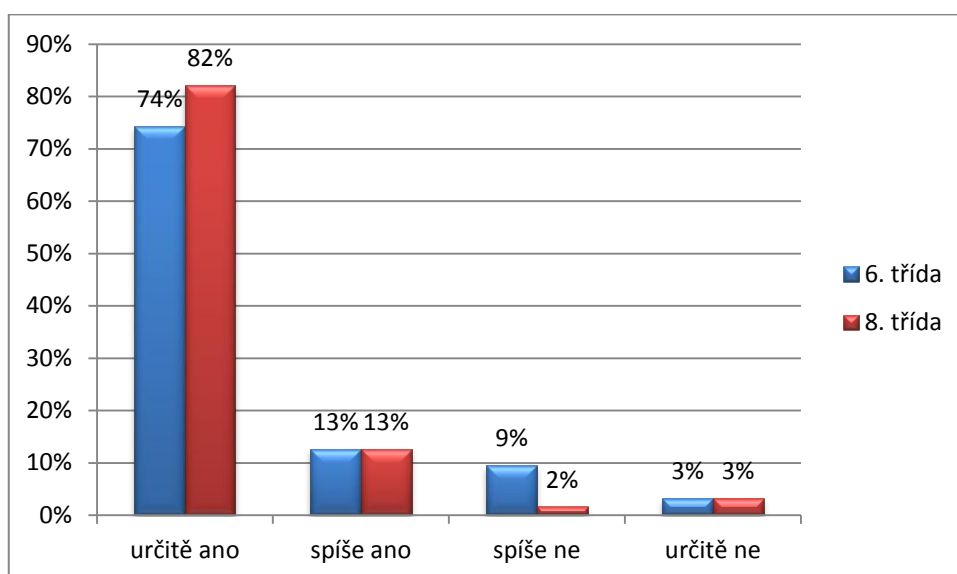
Graf 10. Jde o sexuální zneužívání? Někdo po tobě bude chtít, aby ses díval(a) na jeho genitálie.

Z grafu 10 můžeme vyčíst, že při této otázce, si žáci už nejsou tak jisti, jako v předchozí otázce. Žáci 6. tříd jsou si ale o něco jistější než žáci 8. tříd. 44% žáků 6. tříd považují situaci, když po nich někdo bude chtít, aby se dívali na jeho genitálie,

za sexuální zneužívání a 33% si spíše myslí, že se jedná o sexuální zneužívání. U 8. tříd 40% žáků tuto situaci spíše považují za sexuální zneužívání a pouze 35% žáků si je jistých. Nejmenší procentuální zastoupení u obou tříd měla odpověď určitě ne (5% a 8%).

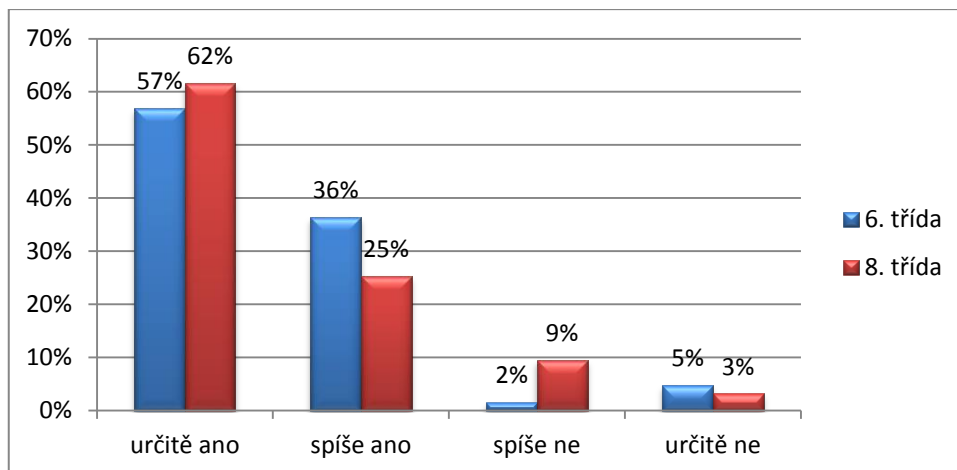
Graf 11. Jde o sexuální zneužívání? Někdo tě bude nutit k pohlavnímu styku.

Z grafu 11 vyplývá, že pokud jde pohlavní styk, tak žáci obou tříd mají poměrně dobré znalosti. U obou tříd měla největší počet správná odpověď. Až 74% žáků 6. třídy a 82% žáků 8. třídy určitě považují nucení k pohlavnímu styku za sexuální zneužívání. Druhá nejčastější odpověď, jak ukazuje graf, byla spíše ano. To ukazuje poměrně pozitivní zjištění. I přesto se vyskytli 3% žáků z každé třídy, kteří označili odpověď určitě ne, a jsou tedy přesvědčeni, že se o sexuální zneužívání nejedná.

Otázka č. 9

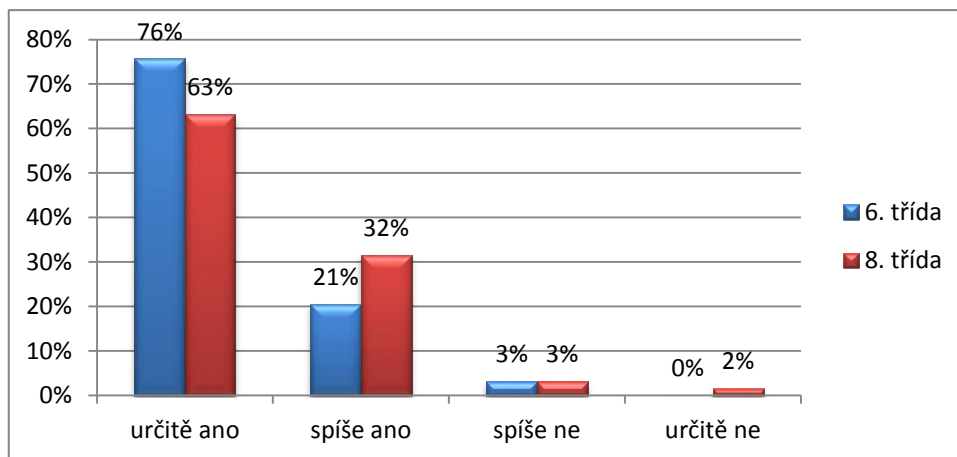
Graf 12. Kdyby tě někdo sexuálně obtěžoval, napadal nebo se tě nepříjemně dotýkal, řekl(a) byt to někomu?

Graf 12 vykazuje celkem pozitivní výsledky u obou tříd. Můžeme vidět, že ve svěření se s tímto problémem nejsou velké rozdíly podle věku. U obou tříd je více jak polovina odpovědí určitě ano (57%, 62%), tedy kdyby žáky někdo sexuálně obtěžoval nebo napadal, určitě by se s tím svěřili. Druhou nejčastější odpovědí se stala odpověď spíše ano, to znamená, že u žáků mohou být nějaké obavy nebo mohou váhat, ale spíše by se někomu svěřili. Žáci 6. třídy označili odpověď spíše ano dokonce častěji než žáci 8. třídy. U odpovědi spíše ne zase převažují žáci 8. třídy. Stále ještě ale existují děti, které jsou si jisti, že by se sexuálním zneužíváním nesvěřili a označili odpověď určitě ne a to v 6. třídě 5% žáků a v 8. třídě 3% žáků.

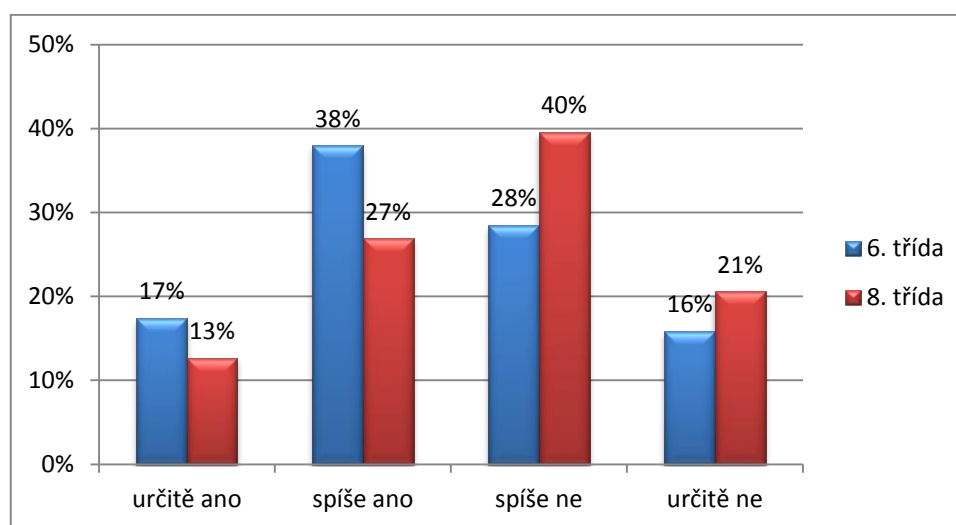
Otázka č. 10

Graf 13. Souhlasíš? Každý člověk, který sexuálně zneužije dítě je pedofil.

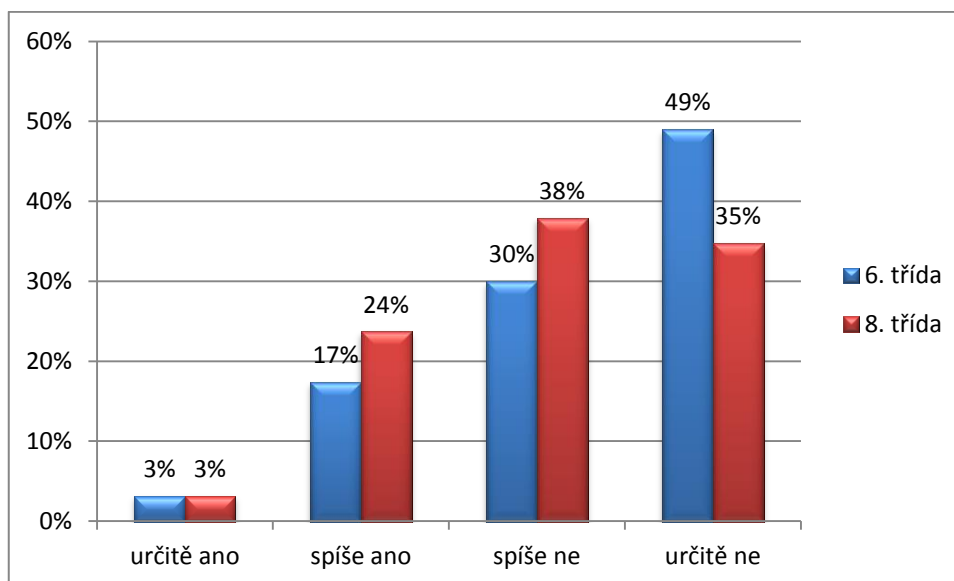
Z grafu 10 vyplývá, že nejčastější odpovědí u obou tříd se stala opověď určitě ano. Až 76% žáků 6. tříd a 63% žáků 8. tříd určitě souhlasí s tím, že každý člověk, který sexuálně zneužije dítě je pedofil. Druhou nejčastější odpovědí u obou tříd se stala odpověď spíše ano. U žáků 6. tříd se nevyskytl nikdo, kdo by s tímto výrokiem nesouhlasil. U žáků 8. tříd se vyskytla pouze 2% žáků, kteří s tímto výrokiem určitě nesouhlasí.

Graf 14. Souhlasíš? Pedofil nemá rád děti a chce jim jen ublížit.

Z grafu 14 můžeme vyčíst, že si žáci obou tříd nejsou při tomto tvrzení jisti, a spíše volili odpověď spíše ano, spíše ne. Žáci 6. tříd (38%) zvolili nejčastěji odpověď spíše ano, takže s tvrzením, že pedofil nemá rád děti a chce jim jen ublížit, spíše souhlasí. Hned na druhém místě se vyskytla odpověď spíše ne. Žáci 8. tříd (40%) zvolili nejčastěji odpověď spíše ne, tedy spíše s uvedeným výrokiem nesouhlasí. Hned na druhém místě se vyskytla odpověď spíše ano. Nejmenší procentuální zastoupení (16%) měla u žáků 6. tříd odpověď určitě ne, tedy že s výrokiem určitě nesouhlasí. U žáků 8. tříd se s nejmenším procentuálním zastoupením (13%) stala opověď určitě ano.

Graf 15. Souhlasíš? Pedofilové jsou jen muži.

Z grafu 16, kde se jedná o pohlaví pedofila, můžeme vypočítat, že žáci 6. tříd jsou na tom o něco lépe než žáci 8. tříd. 49% žáků 6. tříd ví, že pedofilové nejsou určitě jen muži, kdežto u žáků 8. tříd se tato odpověď vyskytuje až jako druhá nejčastější (35%). Nejčastěji si žáci 8. tříd (38%) myslí, že pedofilové spíše nejsou jen muži. Pouze ale 3% žáků z obou tříd je přesvědčeno o tom, že pedofilové jsou pouze muži.

5.2.7 Vyhodnocení hypotéz

H₀₁: Žáci 6. tříd ZŠ se s pedagogy o sexuálním zneužívání v rámci výuky baví méně než žáci 8. tříd ZŠ.

První hypotéza byla potvrzena. Z výsledků uvedených výše vyplývá, že žáci 6. tříd se s pedagogy v rámci výuky o sexuálním zneužívání baví méně než žáci 8. tříd.

H₀₂: Žáci 6. tříd ZŠ jsou méně informováni o sexuálním zneužívání než žáci 8. tříd ZŠ.

Druhá hypotéza nebyla potvrzena. Z výše uvedených výsledků vyplývá, že nejsou žádné rozdíly v informovanosti mezi 6. a 8. třídou. Přesto, že žáci 6. tříd si v některých situacích vedli lépe, tak žáci 8. tříd jsou si zase v ostatních tvrzení jistější.

5.2.9 Diskuze

Dotazník byl rozdělen do 3 částí. První část se týkala prevence sexuálního zneužívání ve školách, formy prevence a jak tuto formu žáci vnímají, druhá část se věnovala celkově informovanosti žáků o sexuálním zneužívání a poslední část se týkala tématu pedofilie.

V první části se dozvídáme, že nejvíce žáků 6. tříd odpovědělo, že se s pedagogy o sexuálním zneužívání rozhodně nebavili, kdežto u žáků 8. tříd tomu je jinak, a nejvíce žáků odpovědělo, že sexuální zneužívání s pedagogy v rámci některého předmětu spíše probírali. Nejmenší procentuální zastoupení u obou tříd měla i tak odpověď určitě ano, tedy že žáci s pedagogy určitě sexuální zneužívání ve škole probírali. Prevence sexuálního zneužívání probíhá nejčastěji v rámci výchovy ke zdraví, poté občanské výchovy a také se vyskytlo pár odpovědí, kde zazněl předmět přírodopis nebo samostatná přednáška Bezpečný internet. Podle RVP by se tato prevence měla probírat především v rámci výchovy ke zdraví, což se zde potvrdilo a je dobře, že se tato prevence řeší i v jiných předmětech nebo přednáškách. Podle žáků se nejčastěji prevence provádí formou diskuze na toto téma s pedagogem. Žáky tato forma spíše baví, i když by většina žáků o tomto tématu získávala informace nejraději formou přednášky.

V druhé části, která se týkala informovanosti žáků, můžeme říci, že většina žáků má alespoň základní představu o tom, co to sexuální zneužívání je. Nejlépe si žáci obou tříd vedli u situací: Někdo tě bude nutit na Facebooku, abys mu poslal(a) své nahé fotografie. Někdo po tobě bude chtít, aby ses dotýkal(a) jeho genitálií. Někdo tě bude nutit k pohlavnímu styku. U těchto tvrzení většina žáků ví, že jde určitě sexuální zneužívání. Žáci obou tříd si také vedli dobře při posuzování situace: Dětský lékař (gynekolog, urolog) se tě bude dotýkat při vyšetření na tvých genitáliích. Většina žáků věděla, že v této situaci se o sexuální zneužívání nejedná. Myslím si, že žáci 8. tříd si jsou jistější, neboť měli vždy větší procentuální zastoupení. V situaci: Někdo po tobě bude chtít, aby ses díval(a) na jeho genitálie, si žáci 6. tříd vedli o něco lépe a věděli, že i v tomto případě se jedná o sexuální zneužívání. Žáci 8. tříd by spíše toto tvrzení označili, jako sexuální zneužívání. Největším problémem bylo tvrzení: Někdo tě bude nutit prohlížet si pornografická

videa a fotografie. Zde se žáci obou tříd domnívají, že se spíše nejedná o sexuální zneužívání. I přesto bych řekla, že si v této otázce žáci 6. tříd vedli lépe, jelikož hned na druhém místě jsou žáci přesvědčeni o tom, že o sexuální zneužívání jde, kdežto žáci 8. tříd až na místě posledním. Celkově bych řekla, že žáci obou tříd jsou spíše základně informováni o sexuálním zneužívání, až na situaci, kdy by je někdo nutil si prohlížet pornografická videa nebo fotografie. Rozdíly mezi 6. a 8. třídou v informovanosti nejsou patrné. Přesto, že žáci 6. tříd si v některých situacích vedli lépe, tak žáci 8. tříd jsou si zase v ostatních tvrzení jistější. Celkově si ale myslím, že by si žáci měli být v situacích jistější a informovanost žáků o sexuálním zneužívání je pouze základní.

Třetí část se týkala tématu pedofilie, a jak žáci pojem pedofil vnímají. Bohužel, i přesto že většina pedagogů vnímají rozdílnost pedofilie a sexuálního zneužívání, většina žáků obou tříd je přesvědčena o tom, že každý člověk, který sexuálně zneužije dítě je pedofil. Z žáků 6. tříd by dokonce nikdo toto tvrzení nevyvrátil, což není dobře. Myslím si, že s touto domněnkou by se mělo s žáky pracovat, jelikož je mnoho lidí, kteří strkají všechny do jednoho pytle. Nejistí si žáci byli při posuzování tvrzení: Pedofil nemá rád děti a chce jim jen ublížit. Nejvíce žáků 6. tříd by s tímto tvrzením spíše souhlasila, kdežto nejvíce žáků 8. tříd spíše nesouhlasila. Je vidět, že žáci v pojmu pedofil nemají jasno a nemají dobrou představu o tom, kdo to pedofil je. Pokud se jednalo o pohlaví pedofila, tak nejvíce žáků obou tříd, i když žáci 6. tříd si byli jistější, věděli, že pedofilové nemusí být pouze muži.

5.3 Shrnutí výsledků empirického šetření

Všichni oslovení pedagogové primární prevenci sexuálního zneužívání na 2. stupni základní školy provádějí a většina pedagogů tuto prevenci zařazuje do předmětu výchova ke zdraví, pouze jeden pan učitel uvedl přírodopis. Shodli se, že tuto prevenci poskytují nejčastěji formou diskuze. Žáky sice tato forma spíše baví, ale většina žáků by toto téma raději probírala formou přednášky. Dvě paní učitelky tuto prevenci provádějí v kroužku, což si myslím, že je určitě pro žáky vhodné, jsou si rovni a vyvolává to uvolněnější atmosféru než v lavicích. Velmi zajímavá byla odpověď dvou žáků, kteří za nejlepší formu považovali rozhovor nebo výklad přímo člověka, který si touto situací prošel. Pedagogové jako nejčastější zdroj k získání informací o tomto tématu využívají internet. Jedna paní učitelka uvedla i konkrétně velmi zajímavou stránku, kde lze získat mnoho informací a materiálů k výuce (www.seznamsebezpecne.cz). Většina pedagogů zařazuje prevenci až do 8. či 9. ročníku, což i přesto nebylo v informovanosti o sexuálním zneužívání ve srovnání se 6. ročníky poznat. Myslím si, že je to dané právě četností prevence. Většina pedagogů věnuje prevenci ročně 4 hodiny, týden nebo dva a dále pokud je něco aktuálního. Myslím si, že i z toho důvodu je informovanost žáků spíše základní. Mají představu o tom, co sexuální zneužívání je, celkem znají základní formy, ale v některých situacích, např. Někdo tě bude nutit prohlížet si pornografická videa a fotografie, žáci tápou a lepší informovanost v této oblasti chybí. Přestože většina pedagogů vnímá pedofilii a sexuální zneužívání jako dva rozdílné pojmy, a tak to i žákům předávají, žáci rozdílnost nevnímají. Každý, kdo sexuálně zneužije dítě, je pro většinu žáků pedofil. Všichni pedagogové také upozorňují na nebezpečí internetu v této oblasti, což je dle mého názoru v této době velmi důležité.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo uvedení do problematiky sexuálního zneužívání, především zaměřením se na přístup pedagogů k primární prevenci sexuálního zneužívání a v neposlední řadě zaměřením se na informovanost žáků o tomto tématu.

Výzkumná data jsem od pedagogů na 2. stupni ZŠ získávala formou polostrukturovaného rozhovoru. Při rozhovorech bylo možné reagovat na odpovědi respondentů, což bylo určitě přínosem a umožnilo mi to proniknout více do hloubky některých oblastí. Celkově jsem se spíše držela předem připravených otázek. Stávalo se ale také, že jsem položila doplňující otázku, nebo naopak otázku vynechala, pokud na ni bylo odpovězeno v předchozích odpovědích. Výzkumná data od žáků na 2. stupni ZŠ, konkrétně žáků 6. a 8. tříd, jsem získávala formou vlastně vytvořeného dotazníku. Jsem si také vědoma toho, že reprezentativní vzorek pedagogů a žáků nelze považovat za zcela reprezentativní a výsledky mého výzkumu mohou být zkreslené, avšak i přesto pro účely této práce dostačující.

Celkově bych řekla, že přístup pedagogů na 2. stupni základní školy je lepší než jsem očekávala. Každý pedagog se prevencí věnuje a řekla bych, že i celkem zajímavými formami. Pedagogové volí nejčastěji formu diskuze, která sice žáky spíše baví, ale raději by se tomuto tématu věnovali formou přednášky. Myslím, že je to způsobené i tím, že někteří žáci mají ostych o tomto tématu hovořit a proto je pro ně přednáška vhodnější. Velmi mě zaujala odpověď dvou žáků, kteří by za nejlepší formu považovali rozhovor nebo výklad přímo člověka, který si touto situací prošel. Co si myslím, že není úplně vhodné v prevenci na 2. stupni základní školy, je především zařazení do ročníku a četnost probírání tohoto tématu. Většina pedagogů zařazuje prevenci až do 8. či 9. tříd, což i přesto, že nebylo v informovanosti žáků poznat, bych řekla, že je velmi pozdě. Celkově informovanost žáků o sexuálním zneužívání je spíše základní. Myslím si, že je to právě dáno četností probírání tohoto tématu. Žáci si nejsou v mnoha situacích jisti a spíše váhají. Na tom by se mělo určitě ještě zapracovat. Celkově bych řekla, že není v prevenci problém, že by se pedagogové prevencí nevěnovali, ale spíše v tom, že se neprovádí tak často, a ve vhodném ročníku. Dalším tématem v mé bakalářské práci bylo vnímání pedofilie. Je

zajímavé, že i přesto, že většina pedagogů vnímá rozdíly mezi pedofilií a sexuálním zneužíváním a předávají to takto i dětem, tak většina žáků žije v domnění, že každý člověk, který sexuálně zneužije dítě, je pedofil. Myslím si, že pedagogové by měli klást větší důraz na rozdílnost těchto pojmů, neházet všechny do jednoho pytle a ujasnit si termíny.

Cílem této bakalářské práce bylo také znovu otevřít toto téma, aby se o něm více bavilo, aby se s žáky více probíralo, a myslím, že i to, že jsem s pedagogy o tomto tématu hovořila, je přimělo se zamyslet nad problematikou sexuálního zneužívání, nad tím jak prevenci provádí a jestli je to dostačující. Stejně tak, to vidím u žáků, jak sám jeden pedagog řekl: „Vlastně i Váš dotazník, který žáci vyplňovali, považuji za určitou formu vzdělání o tomto tématu. Žáci se nad tím museli zamyslet, popřemýšlet o tom a téma se otevřelo.“ A to byl i jeden z důvodů, proč jsem tento výzkum uskutečnila.

Na závěr bych chtěla zmínit, že i když téma sexuální zneužívání je pro mnohé pedagogy, rodiče a všeobecně společnost nepříjemné téma, je velmi důležité o tom s dětmi a žáky hovořit, překonat stud a hlavně je důkladně informovat, protože jediné tak můžete dětem či žákům pomoci. Mlčením a tabuizováním tohoto tématu se nic nezmění.

Zdroje

Seznam použité literatury

ADAMS, C., FAY, J. *Už žádná tajemství: jak chránit dítě před sexuálním napadením*. Praha: Themis, 1997. 92 s. ISBN 80-85821-31-1.

BENTOVIM, Arnon. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Praha: Grada, 1998. 117 s. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-629-3.

CAPPONI, V., HAJNOVÁ, R., NOVÁK, T. *Sexuologický slovník*. Praha: Grada, 1994. 149 s. ISBN 80-7169-115-1.

ČIHÁK, František. *Psychické reakce dětských obětí sexuálního zneužívání a znásilnění*. *Pediatric pro praxi*. 2011, 12(5), 325-327.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 261 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

HANCOCK, M., MAINS, K. B. *Child sexual abuse: hope for healing*. Rev. ed. Wheaton, Ill.: Harold Shaw Publishers, c1997. ISBN 0877881626.

HANUŠOVÁ, Jaroslava. *Sexuální zneužívání*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 36 s. ISBN 80-86991-64-4.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Portál. Praha, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

KALIBOVÁ, P., KALIBA, M.. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě v kontextu současného školství*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 92 s. ISBN 978-80-7435-507-3.

KALINA, Kamil. *Klinická adiktologie*. Praha: Grada Publishing, 2015. 696 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4331-8.

KRAUS, Jiří a kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. Academia. 1. vydání. Praha, 2005. ISBN 80-2001-351-2.

KUKLA, Lubomír. *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí*. Praha: Grada Publishing, 2016. 456 s. ISBN 978-80-247-3874-1.

MARTANOVÁ, Veronika. *Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování*. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. 183 s. ISBN 978-80-87258-75-0.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. 332 s. Psyché(Grada). ISBN 80-247-1362-4.

MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., NOVÁK, P. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. Vydání. Praha: SCAN, 2010. 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7

NOVÁK, Tomáš. *Jednej asertivně!: asertivně na duševní hygienu*. Praha: Grada, 2012. 120 s. Psychologie pro každého. ISBN 978-80-247-3999-1.

OREL, Miroslav. *Psychopatologie*. Praha: Grada, 2012. 264s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3737-9.

PASTOR, Zlatko. *Sexualita ženy*. Praha: Grada, 2007. 204 s. ISBN 978-80-247-1989-4.

STOILOVOVÁ, Mariana. *Možnosti prevence sexuálního zneužívání u dětí mladšího školního věku pomocí příběhu*. Univerzita Karlova v Praze, Rigorózní práce, 2016, 163 s.

STRAUSS, A., CORBIN, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-X.

ŠTEFAN, J., HLADÍK J. *Soudní lékařství a jeho moderní trendy*. Praha: Grada, 2012. 448 s. ISBN 978-80-247-3594-8.

ŠTĚRBOVÁ, D., RAŠKOVÁ M. *Specifika komunikace ve vztahu k sexualitě I: pomáhající profese ve vztahu k sexualitě, včetně osob s mentálním postižením*. 2.

vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. 158 s. ISBN 978-80-244-5025-4.

ŠVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. 384 s. ISBN 978-80-262-0644-6.

TÄUBNER, Vladimír. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1996a. 45 s. ISBN 80-7071-029-2.

TÄUBNER, Vladimír. *Nejstřeženější tajemství - sexuální zneužívání dětí*. Vyd. 1. Praha: Trizonia, 1996b. 116 s. ISBN 80-85573-72-5.

VANÍČKOVÁ, Eva. *Dětská prostituce*. Praha: Grada, 2005. 136 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1138-9.

VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍK, K., HADJ-MOUSSOVÁ, Z. *Sexuální zneužívání dětí I. díl*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 82 s. ISBN 80-7184-479-9

VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍK, K., HADJ-MOUSSOVÁ, Z. *Sexuální zneužívání dětí II. díl*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1999. 81 s. ISBN 80-7184-878-6

VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍK, K., HADJ-MOUSSOVÁ, Z., SPILKOVÁ, J. *Sexuální násilí na dětech*. 1.vyd. Praha: Portál, 1999. 120 s. ISBN 80-7178-286-6

VOLFOVÁ, I., KOZÁKOVÁ Z., VELEMÍNSKÝ M. *Prevence sexuálního zneužívání dětí a adolescentů se specifickými potřebami*. Praha: Triton, 2008. 76 s. ISBN 9788073871291.

WEISS, Petr. *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. 351 s. ISBN 978-80-7367-419-9.

WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005. 264 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0929-5.

WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2000. 212 s. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-795-8.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014. 240 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4590-9.

ZVĚŘINA, J. *Sexuologie: (nejen) pro lékaře*. Brno: CERM, 2003. 287 s. ISBN 80-7204-264-5

ŽALUDOVÁ, Martina. *Oběť sexuálního zneužívání. Psychologické, sociální a právní aspekty*. Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Diplomová práce, 2008. 97 s.

Seznam elektronických zdrojů

Kdo je pedofil. *Pedofilie-info.cz*. [online]. 2013 [cit. 2016-11-02]. Dostupné z: <http://www.pedofilie-info.cz/kdo-je-pedofil/>

Nejčastější mýty o sexuálním zneužívání dětí. *Šance dětem*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-02]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/myty-a-fakta-o-sexualnim-zneuzivani-deti-63.html>

Nespecifická prevence. *Prevence-info.cz*. [online]. © 2010-2016 [cit. 2016-11-01]. Dostupné z: <http://www.prevence-info.cz/p-prevence/nespecificka-primarni-prevence>

Prevence rizikového chování. *Klinika adiktologie*. [online]. 2014 [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/70/4538/Prevence-rizikoveho-chovani>

RVP pro základní vzdělávání. *Národní ústav pro vzdělávání*. [online]. 2016 [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>

Sexuální zneužívání. *Dětské krizové centrum*. [online]. © 2012 [cit. 2016-11-02]. Dostupné z: <http://www.ditekrize.cz/sexualni-zneuzivani>

Zavedení pojmu pedofilie. *Pedofilie-info.cz*. [online]. 2010 [cit. 2016-10-18]. Dostupné z: <http://www.pedofilie-info.cz/zavedeni-pojmu-pedofilie/>

Právní předpisy

Trestní zákoník č. 40/2009 Sb., ČÁST DRUHÁ, HLAVA III – Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, § 187 Pohlavní zneužití.

Přílohy

Příloha A: Hry v prevenci sexuálního zneužívání dětí

Hry, které pomáhají vyjadřovat pocity, strach a odvahu

Nakresli svůj strach

(Hra je vhodná pro děti 6 – 12 let.)

Učitel zadá dětem instrukci: „*Váš obrázek se jmenuje: Vše co mi působí bolest a strach.*“ Pak děti o obrázku hovoří (co a proč tak namalovaly) s učitelem i mezi sebou. Učí se mluvit o svých problémech a potížích před druhými. Hra může pokračovat malováním obrázků na téma: „*Co mi proti mému strachu pomáhá.*“

Hry na umění říci NE

Chci se sám rozhodnout

(Hra je vhodná pro děti 6 – 15 let.)

Děti si představí situaci, v níž by rádi řekly NE, a neměly k tomu odvahu. Popíší ji učiteli a ten dětem rozdělí role a situaci si přehrají jako scénku – buď podle předem daného scénáře, nebo podle vlastní fantazie. Pak si o scénce společně povídají a říkají si, co by kdo měl udělat jinak.

Příklad scénky: Eva (8 let) sedí ve vaně. Babička ji chce osušit. Eva se ale chce sama otřít. Eva však ví, že babička ji bude chtít sama otírat a že se urazí, když ji Eva bude chtít odmítnout. Co má dělat?

Hry na dobré a špatné tajemství

Nenech se vydírat

(Hra je vhodná pro každý věk.)

Hra je určena také pro výcvik NE, pro výcvik v hledání pomoci a v postoji k dobrému či špatnému tajemství.

Jedná se opět o hraní rolí, kde se může zapojit i učitel. V řešení problému je vhodné pracovat ve skupině a zpracovávat různá témata. (Např. „*Starší chlapec potká menší dívku na cestě ze školy. Chce od ní, aby mu dala své peníze a hrozí jí, že jí zbije. Dívka se bojí a své peníze mu dá. Další den chce chlapec peníze znovu. Řekne jí, že o tom nesmí nikomu říct. Vysvětlí jí, že mu od teď musí vždycky dát své*

peníze, že je to jejich tajemství a pokud je prozradí, tak ji hrozně zbije nebo i zabije.“)

Učitel hraje roli staršího chlapce nebo vypravěče. Je vhodné, aby se děti v rolích střídaly. Každé dítě může zahrát svou roli, tak jak si ono myslí, že by se situace dala řešit a ostatní mu v tom samozřejmě mohou radit a pomáhat. Správnou verzi poté dětem popíše učitel a oni si ji sami zahrají.

Hry na hledání pomoci

Cesta do školy

(Hra je vhodná pro děti 6 – 15 let.)

Učitel nejprve přečte příhodu, kterou upraví vzhledem k věku: *„Malá Simona jde pomalu ze školy domů. Chodí tichou ulicí, která je plná různých zákoutí, průchodů a dvorů. Má trochu strach, mohla by jít po hlavní třídě, ale tudy je to blíž. Přichází k jednomu z průchodů a slyší, jak na ni někdo volá. Otočí se a vidí, jak v průchodu stojí pán, má svlečené kalhoty i spodní prádlo a ukazuje Simoně svůj pohlavní úd. Simona na něho vyděšeně kouká a pán jde blíž.“*

Děti pak odpovídají na otázky: Co měla Simona udělat, aby se toto nestalo? A co má dělat nyní, když už se do této situace dostala? Co všechno jí ten neznámý muž může udělat? Kde by měla hledat pomoc?

Hry pro vztah dívka – chlapec

Říkám NE – a nikdo mě neslyší!

(Hra je vhodná pro každý věk.)

Mnoho dívek má problém mluvit o svých sexuálních potřebách, pohlavních orgánech, přáních a touhách. Cílem této hry je tedy dívky naučit jednoznačně vyjadřovat své přání a potřeby. Mají se naučit vhodné strategie pro takové chování vůči chlapcům nebo mužům. Učitel dětem vypráví příběh a děti hledají řešení.

Příklad příběhu: *„Děti si ve 4. třídě hrají o přestávku na „francouzské objímání“. Objímají se navzájem a dávají si při tom polibek na tvář. Evě se však tato hra vůbec nelíbí. Hraje ji jen proto, že chce být políbena od Karla, ale když jí líbá někdo jiný, cítí se špatně. Poté co ji chytí Milan a políbí ji, Eva se rozpláče.“*

Jak se měla Eva zachovat? Žáci řeší problém ve skupině a vzájemně diskutují.

(Täubner, 1996)

Příloha B: Vzor rozhovoru

1. Jaké předměty vyučujete?
2. Bavíte se s žáky o sexuálním zneužívání? V rámci kterého předmětu?
3. Jakou formou provádíte prevenci sexuálního zneužívání?
4. Do kolikátého ročníku tuto prevenci zahrnujete?
5. Jak často toto téma probíráte? (hodinově)
6. Jak se vzděláváte vy o tomto tématu? Kde sháníte informace? (školení, knížky, atd.)
7. Jak vnímáte pojmy sexuální zneužívání dětí a pedofilie? Vnímáte tyto pojmy jako rozdílné?
8. Probíráte s dětmi i téma pedofilie?
9. Jakou formou?
10. Jak vysvětlujete dětem, kdo je to pedofil?

Příloha C: Rozhovory s pedagogy

Rozhovor s paní učitelkou Martinou

Já: Jaké předměty vyučujete?

Paní Martina: Vyučuji výchovu ke zdraví a výchovu k občanství.

Já: Bavíte se s žáky o sexuálním zneužívání? V rámci kterého předmětu?

Paní Martina: Ano, probírám s žáky sexuální zneužívání. V rámci předmětu výchovy ke zdraví a výchovy k občanství. Toto téma probíráme v rámci sociálně patologických jevů, rizikového chování a také společně se šikanou.

Já: Jakou formou provádíte prevenci sexuálního zneužívání?

Paní Martina: Nejčastěji formou diskuze. Všichni sedí v kroužku, aby si byli rovni, a kdo nechce říct svůj názor, nebo odpovědět na otázky týkající se tohoto tématu, může říct STOP a nikdo ho k ničemu nenuťí. Dále dětem vysvětluji hranice intimity, kde se jich kdo může dotýkat a také kam a komu se mohou děti svěřit. Takže zmiňuji linku bezpečí a také kdo je na škole preventista. Dále pouštím dokument – Zneužívané děti. Pokud najdu nějakou vhodnou ukázkou na youtube, tak ji také dětem pustím. Ještě dětem ukazuji a představuji figurky Jája a Pája, což děti zajímá a dávají opravdu pozor.

Já: Do kolikátého ročníku tuto prevenci zahrnujete?

Paní Martina: Do 8. a případně 9. třídy.

Já: Jak často toto téma probíráte? (hodinově)

Paní Martina: Hodinově přesně nevím, ale toto téma probírám v průběhu celého roku. Převážně v souvislosti se zákonem a kriminalitou. Také se k tomu vracíme vždy v rámci opakování. Pokud je něco aktuálního, např. ve zprávách v televizi, tak se o tom taky s žáky pobavíme. Jinak ještě každá třída má 3 hodiny (za rok) besedu, která se jmenuje Reprodukční zdraví, při které se také pobírají různá rizika.

Já: Jak se vzděláváte vy o tomto tématu? Kde sháníte informace? (školení, knížky, atd.)

Paní Martina: Jezdím na školení a dělám si vlastní videotéku. Sleduji různé filmy, a pokud mě nějaký zaujme, tak si ho nahraju a pustím poté dětem. Ještě sleduji hodně videa na youtube.

Já (doplňující otázka): Na jakých školeních jste byla a jaké bylo pro Vás nejpřínosnější?

Paní Martina: Byla jsem na třech školeních: Práva dítěte, Právní ochrana dětí a Sexuální výchova. Nejvíce se o tomto tématu mluví na školení Právní ochrana dítěte, kde přednáší jak psycholožka, tak i policie.

Já: Jak vnímáte pojmy sexuální zneužívání dětí a pedofilie? Vnímáte tyto pojmy jako rozdílné?

Paní Martina: Pedofil bývá cizí osoba. Jinak rozdíl moc nevnímám. Oboje je hodně nebezpečné.

Já: Probíráte s dětmi i téma pedofilie?

Paní Martina: Ano, probírám v rámci 9. třídy.

Já: Jakou formou?

Paní Martina: Tak to je podobné jako u sexuálního zneužívání. Pouštím film, který se jmenuje Pedofilie, a dále si vyprávíme o tom, kdo to pedofil je a čteme si různé příběhy.

Já: Jak vysvětlujete dětem, kdo je to pedofil?

Paní Martina: Celkově pedofilii vysvětluji jako lásku k dětem. Pedofil je většinou cizí osoba, která je pro dítě nebezpečná. Pedofil může být i člověk přes internet, nemusí se s ním děti setkat osobně – pornografie.

Rozhovor s panem učitelem Ondrou

Já: Jaké předměty vyučujete?

Pan Ondra: Učím tělesnou výchovu, dějepis a výchovu ke zdraví.

Já: Bavíte se s žáky o sexuálním zneužívání? V rámci kterého předmětu?

Pan Ondra: Ano, s žáky se bavíme o sexuálním zneužívání. Probírám to v rámci výchovy ke zdraví.

Já: Jakou formou provádíte prevenci sexuálního zneužívání?

Pan Ondra: Tak nejprve formou diskuze na toto téma, abych věděl, co vědí a co ne. A pak formou výkladovou, kde jim říkám základní informace. Ptám se žáků, jestli o tomto tématu něco někde zaslechli a také si povídáme o nebezpečí na internetu. Teď mám ještě v plánu jim pustit film k tématu.

Já: Do kolikátého ročníku tuto prevenci zahrnujete?

Pan Ondra: Zařazuji to do 8. a 9. třídy.

Já: Jak často toto téma probíráte? (hodinově)

Pan Ondra: Většinou dvakrát do roka a vždy celý týden, tedy 2 hodiny za týden. Za rok tomu věnuji tak 4 hodiny, nebo se k tomu vracím, pokud je něco aktuálního.

Já: Jak se vzděláváte vy o tomto tématu? Kde sháníte informace? (školení, knížky, atd.)

Pan Ondra: Hodně informací čerpám z učebnic a také z různých dokumentů na které zrovna narazím. Hodně využívám youtube. Také jsem byl na jednom školení asi před 4 lety.

Já: Jak vnímáte pojmy sexuální zneužívání dětí a pedofilie? Vnímáte tyto pojmy jako rozdílné?

Pan Ondra: Sexuální zneužívání a pedofilii vnímám jako dva rozdílné pojmy. Pedofil je psychicky narušený jedinec, který je orientovaný na děti, cítí lásku k dětem. Pachatel sexuálního zneužívání může být obecně dospělý člověk a nemusí to být zrovna pedofil.

Já: Takhle vysvětlujete i dětem, kdo je to pedofil?

Pan Ondra: Přesně tak, takhle to vysvětluji i dětem. Také je ještě upozorňuji o nebezpečí na internetu – pornografie atd.

Já: Probíráte tedy s dětmi i téma pedofilie?

Pan Ondra: Ano, pedofilii s dětmi určitě probíráme.

Já: Jakou formou?

Pan Ondra: Především formou diskuze. Děti si nic nezapisují, žádné zápisky. Spíše si o tom vyprávíme. Učím je také, aby se nebáli odmítnout, když po nich bude cizí dospělý člověk něco i nevhodného chtít.

Rozhovor s panem učitelem Petrem

Já: Jaké předměty vyučujete?

Pan Petr: Vyučuji tělesnou výchovu, přírodopis a teď jsem ještě přibral hudební výchovu.

Já: Bavíte se s žáky o sexuálním zneužívání? V rámci kterého předmětu?

Pan Petr: Ano s žáky se bavím o sexuálním zneužívání, ale spíše pozitivně. Rozhodně je nestraším. Probírám toto téma rámcově podle školního vzdělávacího programu, takže do toho zahrnuji i pohlavní nemoci a antikoncepci. O sexuálním zneužívání se zmiňuji v rámci přírodopisu.

Já: Jakou formou provádíte prevenci sexuálního zneužívání?

Pan Petr: Tak nejprve formou prezentace, kde žákům povím základní informace, co to vlastně je. Poté formou diskuze a rozhovoru s dětmi. Různě si povídáme o situacích, ale nikoho do ničeho nenutím. Žáci si nepíší žádné zápisky, je to spíše o diskuzi. Hlavně se snažím žákům sdělit, že pokud něco nebudou od dospělého člověka nebo i staršího kamaráda či sourozence chtít, tak to nemusí přijmout. Také se jim snažím říct, že se mohou kdykoliv s čímkoliv nám pedagogům svěřit a že tu jsme pro ně. Vlastně i Váš dotazník, který žáci vyplňovali, považuji za určitou formu

vzdělání o tomto tématu. Žáci se nad tím museli zamyslet, popřemýšlet o tom a téma se otevřelo.

Já: Pořádají se pro žáky i nějaké besedy?

Pan Petr: Ano, pořádáme jednou ročně besedu, kdy přijedou 2 faráři. Jeden povídá o AIDS a druhý o panictví, panenství apod. Při těchto besedách se také tématu sexuální zneužívání dotkneme. Je to vždy pro 8. třídu a myslím si, že besedy žáky opravdu zajímají.

Já: Do kolikátého ročníku tuto prevenci zahrnujete?

Pan Petr: Zahrnuji do 8. ročníku.

Já: Jak často toto téma probíráte? (hodinově)

Pan Petr: Jednou ročně, ale hodinově se to přesně určit nedá. Většinou týden, je to různé.

Já: Jak se vzděláváte vy o tomto tématu? Kde sháníte informace? (školení, knížky, atd.)

Pan Petr: Tak asi největším zdrojem je pro mě internet. Tam je opravdu spousta informací. Samozřejmě existují i knížky, ale především internet.

Já: Jak vnímáte pojmy sexuální zneužívání dětí a pedofilie? Vnímáte tyto pojmy jako rozdílné?

Pan Petr: Určitě tyto pojmy vnímám jako rozdílné. Lidé si to hodně směšují. Pedofil nemusí dětem sexuálně ublížit, cítí k nim lásku, jako se mají rádi třeba dva dospělí lidé. Samozřejmě případ od případu. Kdežto ten, kdo sexuálně zneužije dítě, ten se chce prostě sexuálně uspokojit a nemusí to být rovnou pedofil.

Já: Probíráte s dětmi i téma pedofilie?

Pan Petr: Ano probírám, také v 8. třídě.

Já: Jakou formou?

Pan Petr: Tak zmíním se, že ne vše je v pořádku a hlavně, ať se nebojí někoho odmítnout, že na to mají právo. Pak také zmíním vlastní zkušenost, to je hodně zajímavá a poslouchají. Opět si nikdo nic nezapisuje, spíše je o ve formě diskuze.

Já: Jak vysvětľujete dětem, kdo je to pedofil?

Pan Petr: Nejprve se jich zeptám, jestli už tento pojem sami někde slyšeli. Poté jim říkám, že je to člověk, který cítí lásku k dětem a mohl by pro ně být i nebezpečný.

Rozhovor s paní učitelkou Ivou

Já: Jaké předměty vyučujete?

Paní Iva: Učím český jazyk, výchovu ke zdraví a hudební výchovu.

Já: Bavíte se s žáky o sexuálním zneužívání? V rámci kterého předmětu?

Paní Iva: Ano s žáky toto téma určitě probírám. Většinou je to v rámci výchovy ke zdraví a pak vždy na třídnických hodinách, když je například před prázdninami, tak upozorňuji na různá nebezpečí.

Já: Jakou formou provádíte prevenci sexuálního zneužívání?

Paní Iva: Nejprve se vždycky děti zeptám, co o tomto tématu vědí, jestli se o sexuálním zneužívání už někde dočetly, nebo jestli viděly nějaké situace a podle toho se řídím dál. Vždy, když máme toto téma probírat, tak dám hodinu předem dětem vědět, aby si mohly k tomuto tématu něco načíst, nebo si najít věci, které je zajímají. Mohou si také připravit například prezentaci k tomuto tématu, nebo různé články a příběhy, které by chtěly třídě přečíst a mohli jsme je společně probrat. Je to vždy dobrovolné, takže pokud někdo nechce, samozřejmě nemusí. Chci hlavně, abychom probírali to, co děti chtějí a co je zajímavá. Potom doplním další důležité informace, hlavně týkající se bezpečnosti. Aby se žáci nebáli odmítnout a uměli se bránit. Ještě si zkusíme různé modelové situace. Vše probíhá vždy v kruhu. Jo a ještě také dětem doporučuji internetové stránky, kde mají spoustu informací, myslím si, že to vždy uvítají.

Já: Můžu se zeptat, jaké například doporučujete dětem internetové stránky?

Paní Iva: Ano, určitě. Doporučuji jim www.seznamsebezpecne.cz, to je moc dobrá stránka a týká se především nebezpečí na internetu. Pak je ještě moc skvělá stránka o pedofilii, ta se jmenuje www.pedofilie-info.cz, kde jsou i různé případy a příběhy. Jsou to moc zajímavé stránky.

Já: Do kolikátého ročníku tuto prevenci zahrnujete?

Paní Iva: Já osobně tuto prevenci zahrnuji do všech ročníků. Teď momentálně učím 6. a 7. třídu, tak toto téma řešíme převážně v těchto ročnících.

Já: Jak často toto téma probíráte? (hodinově)

Paní Iva: Vždy se k tématu vracím, pokud je zrovna něco aktuálního. Jinak minimálně dvakrát do roka a většinou celý týden.

Já: Jak se vzděláváte vy o tomto tématu? Kde sháníte informace? (školení, knížky, atd.)

Paní Iva: Tak hodně informací čerpám z internetu, především ze stránek, které jsem už jmenovala. Samozřejmě youtube, tam je opravdu hodně zajímavých a poučných věcí. Pak také jezdím na dvoudenní seminář o prevenci, kde jsou různé semináře a přednášky k tomuto tématu. A odebírám časopis prevence, taky super věc.

Já: Jak vnímáte pojmy sexuální zneužívání dětí a pedofilie? Vnímáte tyto pojmy jako rozdílné?

Paní Iva: Určitě tyto pojmy vnímám jako rozdílné, i když většina lidí to míchají dohromady. Ne každý pedofil musí sexuálně zneužít dítě, což málo lidí rozeznává. Pedofilii já osobně beru, jako je láska mezi mužem a ženou, tak toto je láska k dítěti. Ale myslím si, že se to nedá říci o všech a někteří mohou být nebezpeční.

Já: Probíráte s dětmi i téma pedofilie?

Paní Iva: Ano, pedofilii s dětmi také řešíme. Určitě si o tom s žáky povídáme.

Já: Jakou formou?

Paní Iva: Tak opět formou diskuze, spíše si o tomto tématu povídáme a opět probíhá vše v kruhu. Čteme si různé články a příběhy. Opět si mohou děti připravit cokoliv, co je zajímá a chtěly by to probrat. Co děti hodně zajímá, jsou příběhy ze života. Opět hodně využíváme stránku www.pedofilie-info.cz.

Já: Jak vysvětlujete dětem, kdo je to pedofil?

Paní Iva: Tak upozorňuji děti i na nebezpečí internetu. Pedofila dětem vysvětluji jako člověka s erotickou náklonností k dětem. Jde o sexuální úchylku, kdy něco není v pořádku. Také jim říkám, že pedofil nemusí dětem hned ublížit, že tam jde především o lásku k dětem, být v přítomnosti s dětmi, než je sexuálně zneužít. Snažím se jim ale také říct, že je to případ od případu. Tohle je hodně těžký udělat si nějaké hranice, kdo je a kdo není pedofil.

Příloha D: Vzor dotazníku

Milí žáci,

chtěla bych Vás poprosit o vyplnění dotazníků k mé bakalářské práci na téma „Přístup pedagogů k primární prevenci sexuálního zneužívání“.

Dotazník je zcela **anonymní**. Děkuji

1. Co je to sexuální zneužívání?

2. Bavili jste se už ve škole s učiteli v rámci některého předmětu o sexuálním zneužívání dětí?

určitě ano   spíše ano   spíše ne   určitě ne

(Pokud určitě ne vynechej otázku č. 3, 4, 5)

3. V rámci kterého předmětu to bylo?

4. Jakou formou to bylo? (je možno zakroužkovat více odpovědí)

- a) formou aktivit (her), kde jsem se sám mohl aktivně zapojit
- b) formou přednášky
- c) formou diskuze na toto téma s učitelem
- d) jinak, napiš jak:.....

5. Bavila tě tato forma výuky?

určitě ano   spíše ano   spíše ne   určitě ne

6. Dozvěděl by ses rád o tomto tématu něco více?

určitě ano   spíše ano   spíše ne   určitě ne

(Pokud určitě ne vynechej otázku č. 7)

7. Jakou formou by ses rád dozvěděl něco více?

- a) formou přednášky

